

Amser

Verenigingsblad van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe
Jaargang 60, nummer 2, juli 2022

Anser

Verenigingsblad van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe.
Jaargang 60, nummer 2, juli 2022.

De vereniging is opgericht op 17 november 1961 met als doel de bescherming van de vogels en hun leefgebieden op de Noord-Veluwe, in de ruimste zin des woords.

Ledenadministratie en contributie

Opgave nieuwe leden en donateurs bij de secretaris. Opzegging lidmaatschap vóór 1 november bij de secretaris.

De contributie is voor leden € 17,50 per jaar en voor donateurs (rechtspersonen) minimaal € 50,- per jaar.

Jeugdleden tot 16 jaar betalen € 6,- per jaar. Leden en donateurs ontvangen gratis ons verenigingsblad Anser.

Huisgenootleden betalen € 10,- per jaar en ontvangen geen (extra) Anser.

De contributie dient aan het begin van het nieuwe jaar te worden voldaan op bankrekening: NL08 TRIO 0379478153 t.n.v. 'Vogelbeschermingswacht'. U ontvangt hiervoor van onze penningmeester een nota per mail.

Het lidmaatschap van nieuwe leden gaat pas in na ontvangst van de contributie.

Bestuur

Voorzitter: Louw den Besten, De Visserlaan 17, 8072 XD Nunspeet, email: voorzitter@vbwnoordveluwe.nl, tel. 0341-257382.

Secretaris: Dik Bos, Douglaslaan 1, 3843 BZ Harderwijk, email: secretaris@vbwnoordveluwe.nl, tel. 06-32452846.

Penningmeester: vacant (waarnemend penningmeester: Dik Bos).

Lid: Henri Heussen, Krommekamp 306, 3848 DW Harderwijk, email: hheussen@solcon.nl, tel. 0341-428217.

Lid: Rob Nijman, De la Reystraat 91, 3851 BG Ermelo, email: rob@nijman.nu, tel. 06-33749921.

Lid: Frans Deuring, Schippersmeen 25, 3844 CK Harderwijk, email: fransdeuring@hotmail.com, tel. 0341-424817.

Redactie Anser

Roel Pannekoek, Eibert den Herderstraat 18, 3841 KX Harderwijk, email: rgpannekoek@gmail.com, tel.: 06-42940159.

Jan Nijendijk, Meerkoetmeen 56, 3844 XR Harderwijk, email: nijhorst@planet.nl, tel.: 0341 42 22 06.

Benno van den Hoek, Schokkerstraat 43, 8081 KL Elburg, email: bennovdhoek@hotmail.com, tel.: 06-12192978.

Contactpersonen

* Waarnemingen – Benno van den Hoek, email: bennovdhoek@hotmail.com, tel.: 06-12192978.

* Webmaster – Ard Smit, email: ard@ardenco.nl, tel.: 06-22177063. www.vbwnoordveluwe.nl.

* Natuurbeschermingswerkgroep VBW – Jaap Schröder, Mecklenburglaan 9, 3843 BN Harderwijk, tel.: 06-38615532, email: schroder.zoomers@caiway.nl.

* Voorjaarsfenologie – Dik Bos, email: postvoordik@gmail.com, tel. 06-32452846.

* Boerenzwaluwen (Stichting Hirundo) – Bennie van den Brink, Bovenstraatweg 17, 8096 PC Oldebroek, tel. 0525-621347, email: zwaluwbrink@hotmail.com en www.boerenzwaluw.nl.

* Wetlandwacht Veluwerandmeren – Geert Jan Prins, De Hagen 8, 8096 MB Oldebroek, tel. 06-52646700, email: prins@will2sustain.com.

* Gierzwaluwen – Jaap Schröder.

* Huis- en Oeverzwaluwen – Roel Pannekoek.

Kopij voor Anser

Zenden via e-mail aan de redactie vóór de hieronder genoemde datum. De redactie is niet verantwoordelijk voor de inhoud van de artikelen en behoudt zich het recht voor bijdragen niet te plaatsen of in te korten. Overname van artikelen is alleen toegestaan na toestemming van de redactie.

De redactie dankt alle fotograferende leden voor het belangeloos beschikbaar stellen van hun foto's voor deze Anser.

Anser wordt opgemaakt via de software van Editoo en gedrukt in de drukkerij van Editoo in Arnhem.

Sluitingsdatum kopij Anser 3: 15 oktober 2022.

Omslag: Putters, tek. Ruud Weenink.

Van de voorzitter

© Wim Weenink

Eindelijk kunnen we dan het uitgestelde programma van het 60 jarig jubileum vieren. De aftrap was voor Wim Weenink, met een lezing met zijn prachtige foto's en zijn boeiende verhalen daarbij. Een mooie avond met goede belangstelling ook van buiten de vereniging. Een bijzondere deelnemer aan die avond mag wel vermeld worden, en met ere. Het is Wim Janszen, een van de zeer actieve leden uit de verenigingsleeftijd. Hij is lid sinds 1969 en bestuurslid van 1977 tot 1992, waarvan 11 jaar voorzitter. Hij deelt de liefde voor de fotografie met Wim Weenink, die overigens ook 10 jaar bestuurslid is geweest. Fijn dat onze oud-voorzitter - inmiddels op hoge leeftijd - er op deze avond bij kon zijn.

Als we stilstaan bij dit jubileum komen we al snel tot de conclusie dat de Vogelbeschermingswacht nog net zo relevant is voor de bescherming van vogels en hun leefwereld als bij de oprichting. We leven in een tijd waarin de natuur algemeen en de wilde vogels in het bijzonder sterk onder druk staan. De leefomgeving wordt vervuild met stikstof en CO2. De recreatie in de natuurgebieden neemt sterk toe. Het klimaat gaat veranderen, waardoor sommige soorten verdwijnen en andere weer er bij komen. We zijn alert op al die veranderingen, met als voorpost de natuurbeschermingswerkgroep. Gelukkig is er veel enthousiasme en werklust om aan onze doelen te werken. Daarin worden we in niet geringe mate gevoed door de schoonheid en de levenslust van de vogels zelf, waar we zo graag naar kijken en luisteren en ons verwonderen. We zetten in de nieuw verworven vrijheid de jubileum-activiteiten voort met excursies, een open dag in de natuurtuin van Harderwijk en in het najaar zelfs een wetenschappelijk getinte bijeenkomst. Als ik dit schrijf staan we bijna op de loopplank om af te varen naar de Marker Wadden met een groot aantal leden en belangstellenden. Halsreikend kijken we uit naar die dag.

De Algemene ledenvergadering is meestal niet zo spannend, maar wel belangrijk om als vereniging met het bestuur het jaar af te sluiten en goedkeuring te ontvangen over activiteiten en financiële beslissingen. Het bestuur kreeg

gelukkig die goedkeuring van de leden. Dit jaar was de bestuurssamenstelling een centraal punt. Benno van den Hoek heeft na jaren als secretaris afscheid genomen van het bestuur. Hij kreeg van het bestuur en uit de vergadering veel waardering voor zijn onvermoeibare inspanning en toewijding en de hartelijke samenwerking. Als een ervaren secretaris afscheid neemt is het spannend hoe de functie weer vervuld kan worden. Gelukkig heeft Dik Bos, de huidige penningmeester, de taak op zich genomen. Dat betekent een verschuiving binnen het bestuur en nu is er dus een vacature van penningmeester. Gelukkig zijn er voorzichtig aanwijzingen dat ook die functie binnenkort weer vervuld kan worden.

Zoals u al gemerkt heeft bij het ontvangen van deze Anser is er een flinke verandering opgetreden. De opmaak werd jarenlang gedaan door Roel Pannekoek. Hij is er mee gestopt en we hebben gezocht naar een goede opvolging. Daarbij bleek dat deze taak binnen de huidige werkwijze niet meer door een goedwillend verenigingslid te doen is. We gaan de opmaak van het blad nu op een andere wijze invullen, via de software van de firma Editoo. Een bedrijf dat veel ervaring heeft met soortgelijke bladen als de Anser. Het opmaakwerk vanuit de redactie wordt vanaf nu door Benno van den Hoek gedaan. Dezelfde Benno die net uit het bestuur is. Hij wil het graag doen en wij zijn er blij mee.

Zo gaan we de zomer in. Het broedseizoen loopt voor veel vogels ten einde. Dat betekent voor de vogelaars een zekere rustperiode. Grappig is wel dat juist vogelaars zelf, met vele andere soortgenoten dan op trek gaan. Het kost soms wat geduld om in de lucht te komen, maar dan kom je ook nog eens ergens. Net zo grappig is misschien dat sommigen hebben ontdekt dat ze voor de zomertrek de lucht niet in hoeven omdat er ook dichterbij genoeg te foerageren is om de zomer door te komen. Hoe dan ook, ver weg of dichtbij, we hopen op een mooie zomertijd in de verwachting dat we met de herfsttrek van de vogels wel weer thuis willen zijn.

Louw den Besten

Bestuursmededelingen

Jubileumactiviteiten

We prijzen ons gelukkig dat dit jaar onze activiteiten in het kader het 60-jarig jubileum door kunnen gaan. De eerste twee programmaonderdelen hebben we alweer achter de rug. Op 3 mei heeft Wim Weenink een lezing met geweldige foto's verzorgd. Deze lezing stond open voor zowel leden als niet leden. De bezoekers waren onder de indruk van de kwaliteit van zowel de foto's als de toelichting die Wim hierbij gaf.

De tweede activiteit vond plaats in de natuurtuin van Harderwijk. Samen met stichting De Hortus hebben wij ons gepresenteerd als vereniging. Helaas was een persbericht niet geplaatst waardoor het aantal bezoekers wat tegenviel. Toch kijkt het bestuur met plezier op deze activiteit terug. Als je dit leest hebben we onze Marker Waddenexcursie van 11 juni achter de rug. Hiervan zal zeker een impressie in de volgende Anser worden geplaatst.

Op dinsdag 22 november organiseren we samen met het Science Café Harderwijk een lezing. De spreker is dan Prof. Dr. Marc Naguib. Meer informatie hierover volgt later.

© VBW-stand in de Harderwijkse natuurtuin (foto: Louw den Besten).

Lezingen

Het lezingenprogramma is ingevuld en de data liggen vast, zoals gebruikelijk op elke 2e vrijdagavond van de maand. Het najaarsprogramma ziet er als volgt uit:

Vrijdag 9 september – “In vogelvlucht”, door Jan van der Kolk

Vrijdag 14 oktober – "Gevleugelde Herinneringen: natuur van Noorwegen en Zweden", door Ben van Bokhoven

Vrijdag 11 november – “De vlucht van de Kraanvogels”, door Herman van der Hart

Meer informatie volgt later per mail en de website. Van enkele leden hebben wij geen emailadres. Wil je mail van de vereniging ontvangen geef dat dan door aan secretaris@vbwnoordveluwe.nl.

Wijziging locatie lezingen:

Vanaf heden vinden de lezingen en de jaarvergaderingen niet langer plaats bij Veluvine in Nunspeet. De Nieuwe locatie is: De Kiekmure, Tesselschadelaan 1 te Harderwijk in zaal GH. De reden voor de nieuwe locatie is een verdubbeling van de huurkosten bij Veluvine met ingang van september. Het tarief in de Kiekmure is ongeveer het huidige tarief van Veluvine.

Excursies

Zaterdag 3 september – Nazomerexcursie langs de IJsseluiterwaarden

Onze regio wordt gekenmerkt door een ongekende variatie aan biotopen. Vanuit het Veluwemassief kom je, via gevarieerde overgangsgebieden, aan de westkant uit bij de Veluwerandmeren en aan de oostkant bij de polders en uiterwaarden van de IJssel. Laatstgenoemde gebieden zijn het doel voor deze excursie. We volgen daarbij het stroomgebied van de IJssel tussen Deventer en Kampen. Tijdens deze excursie zullen we zeker de vele ontwikkelingen te zien krijgen die er in dit stroomgebied zijn als gevolg van het project Ruimte voor de Rivier. De grote rivieren krijgen o.a. door de aanleg van nevengeulen meer ruimte in tijden van hoog water en bij laag water biedt het ruimte voor natuurontwikkeling. We kiezen daarom bewust begin september uit omdat veel vogels de uiterwaarden gebruiken als foerageergebied op hun doortrek naar het zuiden. Zo is het een belangrijk tussenstation voor steltlopers, eenden en ganzen. Maar ook de Reuzenstern en Visarend kunnen dan te zien zijn. Gebieden die we zullen bezoeken zijn o.a. het Reevediep bij Kampen, de Vreugderijkerwaard bij Zwolle, de tichelgaten bij Windesheim en de Duursche Waarden tussen Wijhe en Olst. Opgave is mogelijk bij Dik Bos (secretaris@vbwnoordveluwe.nl of 06-32452846).

© Vogelen langs de IJsseluiterwaarden (foto: Benno van den Hoek).

Zaterdag 1 oktober - Birdwatch 2022, telpost Zomerdijk (Drontermeer)

Deze jaarlijkse activiteit heeft nauwelijks nog introductie, want dit jaar doen we al weer voor de 20e achtereenvolgende keer mee aan deze internationale vogeltelling. Aan dit evenement van organisator Birdlife International doen jaarlijks in ruim 30 Europese landen vele tienduizenden vogelaars mee. Met de tellingen wil men het fenomeen vogeltrek onder de aandacht brengen en het belang benadrukken van de vele gebieden en trekroutes in Europa die daarbij een onmisbare schakel vormen. Deze aandacht maakt niet alleen een nog grotere groep mensen enthousiast voor vogels kijken en tellen, maar de resultaten worden ook gebruikt in de internationale lobby voor de bescherming van vogels. Ook dit jaar tellen we weer vanaf de telpost langs de Zomerdijk, aan de oever van het Drontermeer. Ook vorig jaar was er weer een ruime belangstelling om mee te tellen en telden we vanaf de dijk ruim 3.000 vogels van 49 (overtrekkende) soorten. Leuke soorten waren o.a. Visarend, Boomvalk, Reuzenster en mooie aantallen Graspiepers en Boerenzwaluwen. Bij gunstige omstandigheden en een goede trek hopen we van 7.30 uur tot ca. 13.00 uur te tellen. Iedereen is welkom om mee te helpen tellen. Contactpersoon is Benno van den Hoek (bennovdhoek@hotmail.com of 06-12192978).

Zaterdag 29 oktober – Avondexcursie “Nacht van de nacht” door het Leuvenumse Bos

Sinds 2005 organiseert de Gelderse Natuur- en Milieufederatie de zogenaamde “Nacht van de nacht”. Dit jaar dus voor de 18e keer en onze vereniging heeft besloten daar ook dit jaar weer aan mee te doen. In deze nacht gaat de zomertijd over in de wintertijd, waardoor de nacht een uur langer duurt. Doel van dit evenement is om jong en oud kennis te laten maken het belang van duisternis en

draagvlak te creëren voor maatregelen om lichthinder en lichtvervuiling terug te dringen. Normaal gesproken zijn de meeste natuurgebieden na zonsondergang gesloten, maar met toestemming van Natuurmonumenten mogen we een late avondwandeling maken door het Leuvenumse Bos. Uiteraard gaat onze aandacht vooral uit naar uilen maar een nachtelijke wandeling over de Veluwe kan ook om andere redenen een unieke ervaring zijn. De beleving van echte duisternis en stilte begint, helaas ook in onze omgeving, een steeds zeldzamer verschijnsel te worden. Om een goede kans te maken op het horen van uilen en overtrekkende vogelsoorten is het wel van belang dat de weersomstandigheden gunstig zijn. Deelnemers wordt gevraagd zich uiterlijk 25 oktober op te geven zodat iedereen tijdig ingelicht kan worden over het doorgaan van de excursie en de exacte locatie en tijd. Houd er rekening mee dat deze activiteit via de landelijke site (www.nachtvandenacht.nl) ook toegankelijk is voor niet-leden, waardoor de excursie sneller volgeboekt kan zijn. Opgave is mogelijk bij Frans Deuring (fransdeuring@hotmail.com of 0341-424817).

Ledenmutaties

Nieuw:

Wij heten de volgende nieuwe leden van harte welkom:

- * Mevr. G. (Greet) Bikker – Ermelo.
- * Dhr. K. (Kees) van Boven – Ermelo.
- * Dhr. S. (Steven) Hijmissen – Ermelo.
- * Dhr. K. (Kees) Kooijman – Harderwijk.
- * Dhr. R. (Rob) van der Leeden – Elspeet.
- * Mevr. W. (Wilma) Stoof – Harderwijk.
- * Dhr. G. (Ger) Breman – Elburg.

Verslag algemene ledenvergadering 2022

Datum: wo. 13 april 2022

Locatie: Veluvine, Nunspeet

Aanwezige leden: 23 leden

Aanwezige bestuursleden: Louw den Besten (voorzitter), Benno van den Hoek (secretaris), Dik Bos (verslag), Henri Heussen, Rob Nijman en Frans Deuring.

Afwezige leden: 5 leden hebben zich afgemeld.

1. OPENING

1.1 - De voorzitter opent de vergadering en heet iedereen welkom. Hij meldt dat hij blij is dat we de ALV weer "live" kunnen bijwonen en de activiteiten zoals excursies en lezingen weer door kunnen gaan.

2. MEDEDELINGEN

2.1 - In ons midden zijn de nieuwe leden Steven Hijmissen en Rob van der Leeden. Ze worden welkom geheten en beiden stellen zich voor.

2.2 - Voor de overige mededelingen wordt verwezen naar de Anser.

3. VERSLAG LEDENVERGADERING 13 APRIL 2021

3.1 - Op het verslag zijn geen vragen of opmerkingen en deze wordt vastgesteld, met dank aan de secretaris.

4. JAARVERSLAGEN 2021

4.1 - De jaarverslagen van de secretaris en de Natuurbeschermingswerkgroep (NBW) VBW worden onder dankzegging goedgekeurd.

4.2 - Tjalling van der Meer spreekt zijn waardering uit over de wijze waarop het bestuur de trieste breuk van de KNNV met de NBW heeft verwoord.

5. FINANCIËN

5.1 - Financieel verslag: Door de ontvangst van een legaat van € 5.000 is er een fors positief saldo. De penningmeester licht toe dat zonder dit legaat er een tekort zou zijn. Dit komt door toegenomen kosten voor het drukken van de Anser en de eerste kosten van het uitgestelde jubileum. Aan het legaat zijn geen voorwaarden verbonden. De leden worden opgeroepen ideeën voor de besteding aan het bestuur door te geven. Op het jaarverslag zijn geen vragen of opmerkingen, met dank aan de penningmeester.

5.2 - Kascommissie: Tjalling van der Meer brengt verslag uit van de kascontrole die hij samen met Kees Kraaijeveld heeft uitgevoerd. Kees heeft de controle uitgevoerd in plaats van Geert-Karel Wessels die het vanwege ziekte niet kon doen.

5.3 - Doordat er geen vragen of opmerkingen vanuit de leden komen wordt ingestemd met decharge aan het bestuur en de kascommissie.

5.4 - In principe voeren twee leden de controle 2 keer achter elkaar uit waarbij er ieder jaar een lid aftreedt.

De huidige leden hebben het nu beiden 1 keer gedaan zodat van dit systeem wordt afgeweken. Tjalling van der Meer biedt aan het een 3e keer te doen zodat dit systeem weer kan worden gevolgd. Vanuit de leden wordt geadviseerd een reservelid te benoemen. Hiervoor stelt Hariëtte Debets zich beschikbaar.

5.5 - De begroting voor 2022 wordt kort door de penningmeester toegelicht. De begroting geeft een tekort vanwege de toegenomen drukkosten en de jubileumuitgaven. De reserve is mede vanwege het legaat voldoende om geen contributieverhoging door te voeren. In een volgend jaar zal hierover opnieuw worden besloten. De begroting wordt zonder opmerkingen of wijzigingen vastgesteld.

6. BESTUURSVERKIEZING

6.1 - Benno van den Hoek is aftredend als bestuurslid en niet herkiesbaar. Dik Bos heeft gemeld deze functie over te willen nemen. Aangezien er geen tegenkandidaten zijn wordt Dik benoemd als nieuwe secretaris. Hierdoor ontstaat een vacature voor de functie van penningmeester. Voorlopig zal Dik deze functie blijven vervullen. De voorzitter roept de leden op zich te melden voor de functie van penningmeester.

6.2 - Vervolgens vraagt de voorzitter Benno de zaal te verlaten in verband met een ingelast agendapunt. Nadat Benno de zaal heeft verlaten verzoekt de voorzitter de leden Benno te benoemen tot erelid omdat hij deze functie al 17 jaar op een voortreffelijke wijze heeft uitgeoefend. De leden stemmen hier unaniem mee in en Benno wordt onder applaus binnengeroepen. De voorzitter bedankt hem voor de wijze waarop hij deze functie met veel kennis, zorgvuldigheid en enthousiasme heeft vervuld. Hij overhandigt de bijbehorende oorkonde, een boek en een bos bloemen.

Vervolgens vraagt Tjalling van der Meer het woord en bedankt Benno voor de geweldige samenwerking met de NBW en overhandigt hem een fles wijn. Benno bedankt de leden voor de uitgesproken waardering en de cadeaus.

© Benno ontvangt als vers erelid de oorkonde en cadeaus (foto: Ard Smit).

Hij heeft het secretariaat overgedragen maar zal zeker actief betrokken blijven bij de vereniging.

7. JUBILARISSEN

7.1 - Zoals de laatste jaren gebruikelijk worden aan leden die 25 jaar lid zijn een oorkonde toegekend. Dit jaar komen hiervoor 3 leden in aanmerking. Hiervan is Jan Prins aanwezig en de oorkonde wordt hem overhandigd. De oorkonde is opnieuw voorzien van een prachtige tekening van Ruud Weenink, dit keer met een Merel.

7.2 - De voorzitter vraagt aandacht voor een bijzonder moment en richt het woord tot Roel Pannekoek. Roel verzorgt de opmaak van de Anser als sinds 1986 en gaat er nu mee stoppen. 111 Exemplaren heeft hij samengesteld. Hij wordt bedankt voor de vele uren die hij in de afgelopen 36 jaar aan de Anser heeft besteed. Het bestuur is heel blij dat hij als redactielid van de Anser actief blijft binnen de vereniging. Hij gunt hem en zijn vrouw meer tijd om naar buiten te gaan om van zijn (vogel)hobby te genieten en overhandigt hem een boek en een bos bloemen.

8. RONDVRAAG

8.1 - Theo te Winkel heeft een zich doodgevlagen IJsvogel in de vriezer en vraagt naar een adres om de vogel te laten prepareren. Benno zal hem hierover informeren.

© Roel oogst waardering voor zijn jarenlange Anserwerk (foto: Ard Smit).

9. VOLGENDE VERGADERING

De volgende algemene ledenvergadering zal plaatsvinden op woensdag 19 april 2023.

10. SLUITING

De voorzitter bedankt iedereen voor zijn/haar aanwezigheid.

Dik Bos, april 2022.

© Roel stelde in 36 jaar tijd maar liefst 111 Ansen samen, met op elke editie ook een prachtige tekening van Ruud Weenink. Beide heren kregen in 2005 daarvoor al terecht het erelidmaatschap toegekend (foto: VBW).

Nieuws van de Natuurbeschermingswerkgroep

Zoals gebruikelijk brengen we u in deze bijdrage weer op de hoogte van natuurbeschermings ontwikkelingen in onze omgeving uit de afgelopen periode.

Veluwerandmeren

Nieuwe Wetlandwacht

Na jarenlang uitstekend werk heeft Martin Jansen vorig jaar afscheid genomen van zijn functie als Wetlandwacht bij Vogelbescherming Nederland. Een Wetlandwacht houdt zijn of haar wetland scherp in de gaten en signaleert situaties of ontwikkelingen die voor vogels ongunstig zijn. Wetlandwachten worden ondersteund door Vogelbescherming en in het geval van Martin was hij ook nauw betrokken bij de Natuurbeschermingswerkgroep.

Gelukkig is Geert Jan Prins bereid gevonden om Martin Jansen als Wetlandwacht te vervangen. Net als Martin zal hij lid worden van de Natuurbeschermingswerkgroep. Welkom Geert Jan!

Kitesurfontwikkelingen Veluwerandmeren

We hebben de Gemeente Harderwijk in het kader van het ontwerp-Bestemmingsplan Strandeiland nogmaals gewezen op de onwenselijkheid van een nieuwe kitesurflocatie langs de Harderwijker kuststrook. Wij hebben geen nieuws meer gehoord over voorgenomen kitesurf-activiteiten op de locatie Tulpeiland of Woldstrand (Zeewolde). Gezien de enorme verstoring van watervogels (zie ook onderste alinea) die optreedt als gevolg van kitesurfen, volgen we de ontwikkelingen op de voet.

Surfstrand Polsmaten

Pal naast het surfstrand Polsmaten ligt een mooi ondiep stuk Veluwemeer, waar veel vogels rusten en foerageren. Om te voorkomen dat waterrecreanten (en illegale kitesurfers) het gebied in gaan, zijn er verbodsborden

© De nieuwe ballenlijn bij Polsmaten moet recreanten weren (foto: VBW).

aanwezig. Daarnaast bevond zich in het verleden in een open gedeelte in de afschermingsdam ook een ballenlijn. Op het verzoek van de Natuurbeschermingswerkgroep aan de Coöperatie Gastvrije Randmeren is onlangs door Rijkswaterstaat een nieuwe ballenlijn als fysieke barrière geplaatst. Tevens werd medegedeeld dat bebording aan de noordzijde van het gebied nog door Rijkswaterstaat zal worden gezien.

Reden voor ons om ook aandacht te vragen voor de minder duidelijke wijze van bebording aan de zijde van het vogelkijkscherm Polsmaten met gelijktijdige verwijdering van het ook nog aanwezige bord dat na vele jaren weer en wind onleesbaar is geworden. Met het treffen van deze voorzieningen is het gehele beschermde vogelgebied duidelijk voor recreanten aangegeven.

De Coöperatie vroeg ons ook suggesties te doen voor vogelinformatieborden die op de eilanden in de randmeren geplaatst gaan worden. Dank daarvoor!

Veluwe

Recreatiezonering Veluwe

De vogelstand op de Veluwe heeft sterk te lijden onder diverse drukfactoren, zoals verdroging en stikstofdepositie. Voor diverse broedvogelsoorten (waaronder ook de Veluwe Vogelrichtlijnsoorten als Wespendif, Zwarte specht en de verdwenen Duinpieper) geldt echter dat ook recreatie een sterk versturende invloed heeft. Een rapport van SOVON over de benodigde maatregelen om de vogelstand te bevorderen geeft duidelijk aan dat het padennetwerk veel te fijnmazig is en dat cruciale gebieden ernstig lijden onder verstoring.

De aanbevelingen kunnen niet zomaar terzijde geschoven worden: de provincie Gelderland (cq de EU-lidstaten) heeft de plicht om de instandhoudingsdoelen voor die vogelsoorten te behartigen. De provincie Gelderland heeft daarom een gebiedsproces opgezet met de naam Recreatiezonering Veluwe. Na veel bijeenkomsten, dialoog en berichten in de media heeft de provincie Gelderland op 17 mei 2022 een visie ter inzage gelegd: het Recreatiezoneringsplan.

We hebben (naast 115 anderen personen en organisaties) een zeer uitgebreide zienswijze ingediend tegen het plan. De Natura 2000-regels stellen duidelijk dat andere functies zich moeten aanpassen aan natuurdoelstellingen. In het definitieve Recreatiezoneringsplan worden echter allerlei bestaande activiteiten voor lief genomen, terwijl bij lange na niet aan de instandhoudings-doelstellingen wordt voldaan.

De provincie ziet geen aanleiding om naar aanleiding van onze zienswijze wijzigingen door te voeren in haar plan. Wij zien echter dat dit plan zo niet zal bereiken wat zij beoogt, en blijven de ontwikkelingen daarom kritisch volgen.

Regionale Energietransitie (RES Noord-Veluwe)

Beroep Raad van State windturbines Harderwijk

De Natuurbeschermingswerkgroep ging in 2020 bij de Raad van State in beroep tegen het bestemmingsplan voor drie windturbines op het Harderwijker industrieterrein Lorentz. De realisering hiervan is één van de projecten in het kader van de Regionale Energie Strategie Noord-Veluwe. Een zittingsdatum bij de Raad van State inzake deze windturbines is nog altijd niet vastgesteld. Medoorzaak hiervoor is het Nevele-arrest van het Europese Hof van Justitie, waardoor alle windturbinezaken voorlopig zijn aangehouden. Dit arrest stelt dat lidstaten eerst onderzoek moeten doen naar de gezondheidseffecten van windturbines. Incorrecte toetsing aan het zogenaamde Ornis-1% criterium zal de hoofdmoot van ons beroep blijven vormen. Gezien de complexiteit is de RvS om een vooronderzoek door de Stichting Advisering Bestuursrechtspraak gevraagd.

Windmolens A28

Over de voorgenomen plaatsing van 6-7 windturbines langs de A28 tussen Ermelo en Putten hebben we overleg gevoerd met de (commerciële) initiatiefnemers. Ook hier is het Ornis 1% criterium op een discutabele manier toegepast. We hebben dat onder de aandacht gebracht. We zullen de plannen en onderbouwing kritisch beschouwen en waar

nodig stappen nemen. Op uitnodiging van Provincie Gelderland hebben we een uitgebreide zienswijze ingediend op hun Rapport Reikwijdte en Detailniveau MER Windpark Horst en Telgt. Daarin hebben we gepleit om het Ornis 1% criterium op een correctere manier toe te gaan passen dan in voorstudies door een ecologisch bureau gebeurde, in opdracht van de initiatiefnemers.

Zonneweides

Zonnepark Keizerswoert in Putten gaat niet door. De gemeenteraad wil niet dat landbouwgrond wordt geofferd aan zonneparken.

Overig

Handhaving kitesurfvoertredingen (los van eventuele nieuwe kitesurflocaties)

Kitesurfen is op de Veluwerandmeren alleen toegestaan bij Strand Horst en direct ten zuiden van Elburg. Sommige kitesurfers trekken zich daar niets van aan en gaan ook op veel andere plekken langs de kust te water, zoals de strandjes langs Stadsweiden te Harderwijk, Polsmaten en Hoge Bijssel. Met hun grote vliegers en de onvoorspelbare bewegingen verjagen ze talloze rustende en foeragerende watervogels, waarbij het verstorende effect vele malen groter is dan van windsurfers en boten. De werkgroep vraagt al jaren met wisselend succes om handhaving van het kitesurfverbod buiten de toegestane zones. Meldingen van kitesurfers buiten toegestaan gebied zien we dan ook graag nog steeds tegemoet via e-mail tjalling.ellen@caiway.nl.

De Natuurbeschermingswerkgroep

Excursie Reevediep en polder Oosterwolde

23 april 2022

© Geert Jan Prins

Het nieuwe Reevediep dat voor een veilige IJsseldelta moet zorgen, heeft een mooi stuk pril deltanatuur opgeleverd. Voor de vogeldiversiteit zou meer slik bij diverse waterstanden welkom zijn. Welke gevolgen de bouw- en recreatieplannen zullen hebben, staat te bezien.

Lifer

Onder deskundige leiding dijken en fietspaden bewandeld. De belangstelling was groot en de sfeer uitstekend. Windkracht 5 zorgde voor weinig fietsverkeer, maar schakelde tegelijkertijd een zintuig uit. We moesten het uitsluitend met onze ogen doen. Dat leverde toch een lifer op (voor mij telt voorsnog alleen een soort 'met bewijs'), mijn dagdoel was bereikt.

RaVo

Vermeld moet daarbij worden dat mijn kinderhand snel is gevuld, omdat ik een start-up 'Corona-vogelaar' ben. Ik zit nog in de prenatale fase van CDNA-lijst afvinken. De recordhouder heeft er 493 van waargenomen (Dutch Bird Alerts), in de buurt komen zal niet meer lukken. Iedere nieuwe soort is nog sensationeel en geeft steeds weer een heerlijk gevoel. Gedrag, roep en habitat komen later wel. De lange ongebaande weg te gaan, beleven we als een feest. Iedere excursie is leerzaam en een genot. Het raadselachtige twitchers vocabulaire went snel, maar als ik de afkortingen per abuis buiten de groep bezig, word ik gelijk geoordeeld als 'rare vogel RaVo'.

Focus

In mijn onwetendheid labelde ik de meelopende KNNV-leden ook zo. Ik kijk naar vogels in het veld en zij gebiologeerd náar het veld ('Vereniging voor...'), dacht ik. Aan een slootkant bij een waterviolier ontstond door de

meeloopleden een kwetterplek, waar met statistiek en jargon werd gesmeten. Zowaar ook met een verhaal. Tot mijn verbazing riep hun interesseveld bij mij plots belangstelling op. Toch besloten de focus eerst maar eens op verdieping van de CDNA-lijst en de schoonheid van vogels te houden.

Cetti

'Horen = scoren en gezien = een 10' boeit me zoals gezegd nog niet. Meerdere soorten in één beeld vastleggen, daar word ik opvallend blij van. Zo scoorden we Zota (red. Zomertaling) en Wita (red. Wintertaling) naast elkaar, Bontbek (Bontbekplevier, red.) + Kleipl (Kleine Plevier, red.), Kroon (Krooneend, red.) + Tafel (Tafeleend, red.), Turel (Tureluur, red.) + Kemp (Kemphaan, red.) etcetera.

Ook bij Reevediep groepen Grappie's (Graspiepers, red.) in de boom, haha (excuus voor mijn stoerdoenerij met afkortingen, ik voel me als beginneling soms al een hele Piet).

© Welk KBV'tje zou dit nu toch zijn...? (foto: Cees).

Toen we de soortenlijst (58, zie voor het totaaloverzicht hiernaast) van Benno kregen was onze eerste reactie “hmm, wij nog geen 50%”. Al tellend komen we toch een heel eind richting de 80%. De excursie verliep rustig zonder opgewonden vogelaars (geen zeldzame dwaalgasten dit keer). Voor ons kwam de klapper toen we, op de terugweg, alleen achterbleven in een vogelkijkhut. Een Cetti (Cetti's zanger, red.), ja keurig met Italiaanse tongval uitgesproken zoals het hoort heb ik gehoord, landde op 2m. Het voelde als aanraakafstand. Kenmerkende explosieve zang, onze validatie ‘zeker’. ObsIdentify overbodig. Dat was nog nooit gelukt, supertrots, Tick! Zo lang zo dichtbij dat lukt bijna niet. Toen de hysterie was weggeëbd, sloeg de twijfel toe. Naar bevestiging zoekend de opname opnieuw bekeken/ beluisterd, begrijp ik inmiddels; ‘nooit uitgevogeld’. Het bleek (tunnelvisie) een Tjif (Tjiftjaf, red.).

Tot zover mijn beleving van deze enerverende excursiedag.

Cees

Deze excursie werd gezamenlijk georganiseerd met de KNNV Noordwest-Veluwe.

Waargenomen vogelsoorten (58):

Aalscholver, Bergeend, Blauwborst, Boerenwaluw, Bontbekplevier, Bonte strandloper, Bruine kiekendief, Buizerd, Ekster, Fuut, Gele kwikstaart, Graspieper, Grauwe Gans, Grote zilverreiger, Grutto, Holenduif, Huiswaluw, Kempfaan, Kievit, Kleine mantelmeeuw, Kleine plevier, Kneu, Knobbelzwaan, Krakeend, Krooneend, Kuifeend, Lepelaar, Meerkoet, Oeverloper, Oeverwaluw, Ooievaar, Pijlstaart, Raaf, Regenwulp, Rietgors, Rietzanger, Roek, Roodborsttapuit, Scholekster, Slobeend, Smient, Snor, Spreeuw, Tafeleend, Tapuit, Torenvalk, Tureluur, Turkse tortel, Visdief, Waterhoen, Wilde eend, Winterkoning, Witte kwikstaart, Wulp, Zilvermeeuw, Zomertaling, Zwarte kraai en Zwarte ruiter.

© Het Reevediep bij Kampen: een rijk vogel(aars)gebied in ontwikkeling, tegen een fraai botanisch decor (foto: Tineke).

De Schijtlijster, de Drekhaan, de Kwak, de Gier en de Poepuil

“Zo..., komt u uit Barneveld? vroeg de man van de Car-Wash, toen ik daar mijn auto kwam laten wassen. De auto had die nacht niet in een kippenfarm gestaan maar onder een slaapplek van Houtduiven. De ruitenwissers hadden over de voorruit dikke witte strepen getrokken, zoals je wel ziet bij een huis waar stucadoors met een witkwast de inkt onmogelijk hebben gemaakt. Onder een slaapplek van Spreeuwen kan je je ook maar beter niet wagen, maar hun luide gekwetter en de stank van hun uitwerpselen vormen vaak een tijdige waarschuwing. Toch is het mij – en zeker ook andere vogelaars – enkele malen overkomen zelf het slachtoffer (zo niet het expresse doelwit!) te zijn van een zich ontlastende vogel. Ik denk daarbij terug aan enkele ervaringen in een meeuwenkolonie en aan de keren dat ik een Fazant uit zijn dekking opstootte.

Ik ben echter nooit het slachtoffer geworden van een troep Kramsvogels, die het onderschijten van een predator tot defensie-strategie hebben verheven! Maar de smerige kwak van een overvliegende Blauwe reiger die mij trof zal ik nooit vergeten !! De uitwerpselen van duiven, ganzen en andere grote vogels zijn nog wel te determineren, zoals van roofvogels, maar dat komt eigenlijk vooral omdat de nabijheid van het nest (zij spuiten hun uitwerpselen over de rand) de oplossing geeft.

Dat geldt ook voor zwaluwen e.a., maar poep van kleine vogels determineren, los van de vindplaats is lastig. De Amerikanen kennen echter een gids om vogelpoep te determineren, geschreven door een zekere P. Dunne... (what's in a name!)

Enige tijd geleden was mijn auto ondergekakt door Kauwtjes. Zij bleken in de boom waaronder ik mijn auto had geparkeerd hun slaapplek te hebben. Dat gaf mij aanleiding tot het maken van het volgende rijmpje:

Just Walter

justwalter44@gmail.com

*In een deftig oud gebouw
woont een adellijke Kauw.
Opdat ieder hem kan horen,
blaast hij van de hoge toren,
en viert vol van eigenwaan
zijn verheven, trots bestaan.
Maar....
zit hij op des Kauws gemak,
dan is zijn product slechts:
Kauwe Kak!!*

© Bennie van den Brink

Excursie Blauwe Kamer en Wageningse Bovenpolder

28 mei 2022

© Roel Pannekoek

Met 11 personen (10 vogelaars en 1 plantenman) vertrekken we om 7 uur vanuit Harderwijk. De weersverwachting was een stevige wind en dus was het de vraag of we veel vogels zouden zien. Ook is de temperatuur beneden normaal. Maar daar hebben we ons op kunnen kleden.

We starten bij de veerpont naar Opheusden in de Blauwe Kamer. Aan de noordoever van de Nederrijn is in 1992 de zomerdijk afgegraven om de rivier vrij spel te geven. Dit gebied overstroomt regelmatig en daardoor is er nu een 'ooibos' ontstaan: lekker ruig met veel water en bosschages. De vlier en de hondsroos bloeien weelderig en de wuivende wilgenbossen en zompige moerasjes trekken veel vogels aan.

Net uit de auto belanden we in een kakefonie van vogelgeluiden en wordt de eerste Bosrietzanger en Spotvogel waargenomen. Meteen al twee 'lastige' soorten met veel overeenkomstig imitatiegebrabbel. Als we het gebied inlopen komen we bij een binnenmeer waar op eilandjes met broedbomen verschillende vogels samenleven: Blauw reiger, Aalscholver en Lepelaar zitten er in groten getale met hun jongen. Mooi te zien hoe ze uit de krop gevoerd worden. We spotten een voedselzoekende Koereiger en Kleine zilvereiger en diverse eenden- en ganzensoorten zwemmen om de eilandjes heen.

We maken een rondwandeling waar we de Braamsluiper zijn 'mitrailleur' horen afvuren, de Grasmus zijn korte gezang herhaalt en de eerste Cetti's zanger gehoord wordt. En natuurlijk ontbreken de Zwartkop, de Fitis en de Tjiftjaf niet. Wandelend langs een ruïne van een steenfabriek komen we een grote kudde met Konikpaarden tegen. Onder hen diverse veulens en dus gaan we er met een boog omheen. De steenfabriek was actief tot 1975.

In hoogtijdagen verlieten 500.000 stenen de fabriek. Het verhaal gaat dat heel de wijk tuindorp in Utrecht met stenen uit de Blauwe Kamer gebouwd is.

De wind komt uit het noorden maar doordat we onder aan de Grebbeberg lopen, zitten we aardig in de luwte. En dus zijn er volop vogels te zien en vooral te horen. In de ruige graslanden met overal vlier en meidoorn grazen de donkere Galloway-runderen. Naast de Grebbeberg zien we de torenspits van Rhenen. Na 3 km komen we terug bij het binnenmeer. Paniek: alle ganzen van de oever verzamelen zich in het midden: een Zeearend verschijnt in beeld. Weliswaar achtervolgd door Zwarte kraaien maar voor de ganzen aanleiding om hun verdedigingspositie in te nemen. In een mooie vogelkijkhut (met glazen schuiframen!) wachten we of we de volwassen Zeearend weer te zien krijgen. Even duikt hij weer op om daarna te verdwijnen.

© Spotvogel (foto: Chris Spijkerboer).

Daarna schuiven we 10 km op naar de andere kant van Wageningen: De Wageningse Bovenpolder. Het is al wat later op de dag en mogelijk daardoor zien we wat minder vogels. Het oer-Hollandse landschap blijft er even mooi om. We lopen langs de gerestaureerde steenfabriek “De bovenste polder”. In de Jaren ‘60, toen de steenfabrieken (Wageningen alleen al had er 7) stuk voor stuk sloten kwamen er plannen voor woningbouw in de uiterwaarden. Burgers kwamen hier, met succes, tegen in verzet.

We zien een vrouwtje en mannetje Koekoek en lopen om een nu afgesloten broedgebied heen, terug naar de auto’s. Er staat dan 7 km wandelen op de teller. Er zijn 62 soorten genoteerd en we hebben ook een aantal planten bekeken waaronder de Reseda, Gele morgenster en Pijlkruidkers. We kijken tevreden terug op een ontspannen excursie die voor herhaling vatbaar is.

Frida Hengeveld

Waarnemingen Blauwe Kamer (in willekeurige volgorde):

Spotvogel, Bosrietzanger, Tjiftjaf, Groenling, Scholekster, Kneu, Ekster, Fazant, Zanglijster, Fitis, Aalscholver, Huismus, Grasmus, Koereiger, Kleine zilverreiger, Nijlgans, Grauwe gans, Buizerd, Zwarte kraai, Kauw, Blauwe reiger, Vink, Knobbelzwaan, Meerkoet, Houtduif, Kievit, Staartmees, Tureluur, Braamsluiper, Boomkruiper, Turkse tortel, Gaai, Spreeuw, Wintertaling, Pimpelmees, Visdief, Gierzwaluw, Grote mantelmeeuw, Canadese gans, Putter, Zilvermeeuw, Tuinfluiter, Holenduif, Fuut, Slobeend, Koekoek, Krakeend, Bergeend, Witte kwikstaart, Ooievaar.

Aanvulling Wageningse Bovenpolder:

Boerenzwaluw, Kleine karekiet, Rietgors, Roodborsttapuit, Kokmeeuw, Groene specht, Merel, Huiszwaluw, Cetti's zanger (2x).

Vogels van de golfbaan van Het Rijk van Nunspeet, 2020/2021

Inleiding

In 2019 ben ik met mijn vrouw naar Nunspeet verhuisd vanuit Oostzaan. Als fervent golfers zijn wij lid geworden op de golfbaan Het Rijk van Nunspeet. Op deze club bleken er geen activiteiten te zijn op het gebied van de natuur of biodiversiteit. Omdat het mij belangrijk leek aandacht voor de natuur te organiseren op de golfclub heb ik een Flora en Fauna Commissie opgericht op de golfclub. Ik had op mijn vorige golfclub reeds ervaring opgedaan met een soortgelijke commissie. Daar heb ik ook ervaring opgedaan met het inventariseren van broedvogels, dit was op golfbaan De Hoge Dijk in Abcoude. Deze baan is gelegen in de polder, terwijl Nunspeet een bosbaan is, dus dat was wel even wennen.

Een van de doelstellingen van deze commissie is het volgen van de aanwezige vogels op de golfbaan en dan met name de aantallen broedvogels en de trends door de jaren heen. Inmiddels zijn er in 2020 en 2021 broedvogelinventarisaties gehouden en ook in 2022 wordt/is de golfbaan weer geïnventariseerd.

Een andere doelstelling van deze commissie is het bevorderen van de biodiversiteit op de golfbaan. Daartoe zijn al 2 insectenhôtels en 90 vogelnestkasten opgehangen. De nestkasten zijn o.a. voor, Kool- en Pimpelmees, Bonte vliegenvanger, Roodborst, Witte kwikstaart, Bosuil, Steenuil en Spreeuw. Het promoten van een aantal van deze soorten is bedoeld als een vorm van biologische bestrijding

van emelten, engerlingen en eikenprocessierupsen. Een derde doelstelling van deze commissie is communicatie over de natuur op de golfbaan binnen en buiten de golfclub, waaronder deze publicatie.

Beschrijving gebied

Het gebied van ongeveer 77 ha is een golfbaan die 35 jaar geleden is aangelegd in een productiebos voornamelijk bestaand uit grove den. Dit productiebos is aangeplant in de jaren 20-30 van de vorige eeuw, daartussen bevinden zich oude vliegdennen van meer dan honderd jaar oud. Er is enkele jaren geleden een bomenbeheersplan (adviesbureau Buitingadvies) gemaakt voor het beheer van het bos op de baan voor een periode van 6 jaar.

Dit is gericht op het creëren van licht en ruimte voor de bomen en de golfbaan. Verder wordt opslag van loofhout (vnl. eik en berk) toegelaten op plekken buiten het speelveld, dit om een meer gevarieerd bosbestand te krijgen. Exoten zoals Amerikaanse vogelkers, Amerikaanse eik en Amerikaans krenteboompje worden actief bestreden. Verder is er mooie opslag van taxus, hulst en vuilboom. In de kruidlaag staan 3 heidesoorten waarbij struikheide ook actief wordt aangeplant op de golfbaan.

De golfbaan bestaat uit stroken met kort gras (fairways) en nog korter gras (greens), omzoomd door de bomen. Op sommige plekken zijn er grotere stukken aaneengesloten bos. Ook zijn er 2 vijvers met mooie oevervegetatie.

Methoden

Voor de broedvogelinventarisatie is gebruik gemaakt van de BMP A methode van Sovon. Elk jaar zijn er ongeveer 6-8 ochtendrondes en 2 avondrondes gedaan. Gedeeltelijk op de fiets en deels wandelend. Voor het vaststellen van uilen op de baan is gebruik gemaakt van het afspelen van geluiden. Er zijn in deze periode overigens geen uilen vastgesteld.

© Één van de 90 nestkasten die in het gebied hangen (foto: Alle de Wit).

Resultaten

Leuke soorten in de broedvogelinventarisatie zijn o.a. Appelvink, Goudvink, Boomleeuwerik, Zwarte specht, Groene specht, Zwarte mees, Gekraagde roodstaart en Grote lijster. Ook de Grote bonte specht is veel aanwezig, deze vogel is dan ook te vinden op het logo van de golfclub. Er zijn flinke fluctuaties te zien bij diverse soorten van 2020 op 2021. Zo is er bij enkele soorten een duidelijke afname te zien, bijv. Fitis, Zwartkop, Tjiftjaf, Appelvink, Merel, Grote bonte specht en Vink. Bij enkele soorten was er een toename te zien; Bonte vliegenvanger, Groene specht, Zwarte mees, Grote lijster, Koolmees en Witte kwikstaart. Verder is er bij de controle van de nestkasten gebleken dat minstens 80% van de nestkasten bezet is geweest.

© Alle de Wit

© De Ransuil liet zich enkele malen op het terrein zien (foto: Ton Schenk).

Dat is een erg leuk resultaat, vooral omdat ze er nog geen jaar hingen. Zie de tabel op de volgende pagina voor de geïnventariseerde aantallen van de diverse vogelsoorten.

Discussie

Dit is de eerste keer dat er op de Nunspeetse golfbaan een broedvogelinventarisatie is gedaan. Het was dus erg spannend om te zien wat er aan broedvogels zit en hoeveel. Aan de genoemde resultaten is te zien dat de golfbaan van waarde is voor de biodiversiteit van Nunspeet en omgeving, met aansprekende soorten zoals Appelvink, Goudvink, Boomleeuwerik, Zwarte specht, Groene specht en Gekraagde roodstaart. Maar ook een aantal rode lijst soorten, zoals Zwarte mees, Grauwe vliegenvanger en Grote lijster.

Daarom is het interessant om deze inventarisaties de komende jaren vol te houden en de trends te bekijken. Dit kan helpen bij het juiste beheer en eventuele bijstelling van het huidige beheer.

De bij de resultaten genoemde fluctuaties in aantallen zijn wellicht veroorzaakt door een relatief koud en nat voorjaar in 2021 t.o.v. 2020. Bekend is dat de Goudhaan flink last van de koude heeft gehad (mondelinge med. R. Vogel, Sovon), deze was dan ook verdwenen in 2021.

De Bonte vliegenvanger komt erg laat aan en heeft daardoor weinig last van de kou gehad en is wellicht daardoor toegenomen. Tevens hebben Koolmees, Bonte vliegenvanger en Witte kwikstaart zeer waarschijnlijk geprofiteerd van de extra geplaatste nestkasten. Ook de Pimpelmees heeft veel gebruik gemaakt van de nestkasten, maar dit heeft niet geresulteerd in een toename. Over de Bosuil is nog te melden dat deze jarenlang op de baan aanwezig is geweest, maar in recente jaren is deze niet meer waargenomen. Een toekomstige ontwikkeling is het promoten van broedvogelinventarisatie bij de andere 3 golfbanen van Het Rijk Golf.

Een waardevol aspect van de golfbaan is dat er in de trektijd veel doortrekkers op de baan verblijven om te foerageren, o.a. Koperwiek, Kramsvogel, Keep, Vink, Zanglijster, Merel en Beflijster. Ook zijn in het voorjaar in de vroege ochtend op de greens vaak Buizerds te vinden die foerageren op wormen. In de broedtijd komen er veel Spreeuwen op de baan om emelten en engerlingen uit het gras te halen. Dit is goed voor de kwaliteit van het gras en de golfbaan. Dat is ook de aanleiding geweest om 20 nestkasten voor Spreeuwen op de baan op te hangen.

Alle de Wit

© De Groene specht nam in aantal toe, van 1 naar 3 territoria (foto: Alex & Annette Hagenbeek).

Vogelsoorten	20	21
Aalscholver		
Appelvink	8	4
Boerenwaluw	5	4
Bonte vliegenvanger	2	5
Boomklever	1	
Boomkruiper	17	20
Boomleeuwerik	5	4
Boompieper	5	1
Boomvalk		
Buizerd	2	1
Draaihals		
Ekster		
Fitis	24	7
Gaai	3	2
Gekraagde roodstaart	8	3
Gele kwikstaart		
Gierzwaluw		
Glanskop	4	2
Goudhaan	1	
Goudvink	2	2
Grasmus	1	
Graspieper		
Grauwe vliegenvanger	3	2
Groene specht	1	3
Groenling	2	2
Groenpootruiter		
Grote bonte specht	11	7
Grote lijster	4	6
Havik		
Heggenmus	12	12
Holenduif	7	2
Houtduif	4	3
Huismus		
Huiszwaluw		
IJsvogel		
Kauw		
Keep		
Kleine bonte specht		
Kleine Mantelmeeuw		
Koekoek	1	
Kokmeeuw		

Legenda

Broedvogel	
Toegenomen	
Afgenomen	
Verdwenen in 2021	
Nieuw in 2021	
Rode lijst soort	XXXX

Vogelsoorten	20	21
Koolmees	30	34
Koperwiek		
Kramsvogel		
Kruisbek		
Kuifmees	14	13
Mandarijneend		
Matkop	1	2
Merel	19	14
Nachtzwaluw		
Nijlgans		
Oeverloper		
Pimpelmees	21	22
Putter	8	4
Raaf		
Ransuil		
Rode wouw		
Roodborst	58	52
Sijs		
Sperwer		
Spreeuw	1	1
Staartmees		2
Stormmeeuw		
Tapuit		
Tjiftjaf	9	4
Turkse Tortel		1
Veldleeuwerik		
Vink	52	44
Vuurgoudhaan		1
Waterral		
Wespendief		
Wilde eend	2	2
Winterkoning	10	8
Witgatje		
Witte kwikstaart	5	8
Zanglijster	8	6
Zilvermeeuw		
Zwarte kraai	2	1
Zwarte mees	2	6
Zwarte specht	1	1
Zwartkop	25	17
42 soorten broedvogels	45	
77 soorten vogels	81	

In de bovenstaande tabel zijn de niet broedvogels aangegeven zonder kleur. Deze zijn minstens 1 keer waargenomen op de golfbaan.

De polder Arkemheen, vier jaar verder

De stand van zaken

In Anser 2018/3 zijn onder ‘*Natuurbescherming in de gemeente Nijkerk, in het bijzonder in de polder Arkemheen*’ de ontwikkelingen tot dat moment beschreven. De belangrijkste beschermingsonderwerpen kwamen aan de orde, in het bijzonder de status als Natura2000-gebied (hierna N2000) en die als weidevogelgebied.

Er was toen, na circa 8 jaar voorbereiding, net een nieuw Bestemmingsplan buitengebied (2017) van kracht geworden. Al na een jaar bleken er onduidelijkheden in te staan, die de handhaving van het vergunningstelsel bemoeilijkten. Het plan is op dat punt aangepast in het kader van ‘Veegplan 2’ en op 30 mei jl. door de gemeenteraad vastgesteld. Daar gaan we straks op in. In Putten is m.i. niets veranderd; daar gelden ook minder beperkingen (beschermingsmaatregelen).

In 2016 is het Beheerplan Natura 2000 voor Arkemheen vastgesteld. Het afgelopen voorjaar, zes jaar later, lag de herziening (2022-2028) daarvan ter inzage. De verwerking van de zienswijzen loopt nu, waarna aanpassing en vaststelling zal volgen. LTO en de agrarische natuurvereniging BAO waren zeer teleurgesteld over het ontbreken van overleg vooraf. Wij zijn ook niet benaderd, maar wel ingenomen met de statusverhoging van weidevogels: er zijn zes weidevogelsoorten als doelsoort ‘op vergelijkbare wijze’ (als de doelsoorten uit het aanwijzingsbesluit) toegevoegd. Wat dit juridisch inhoudt is niet duidelijk, maar de bedoeling is goed. Wel ontbreekt er nog het een en ander in het plan. Daarover straks meer.

De Omgevingsvisie voor de hele gemeente Nijkerk lag dit voorjaar ook ter inzage. Dit document behandelt onder meer woningbouw, infrastructuur, wind- en zonneparken, het nieuwe Ja, mits-beleid (met goede uitgewerkte voorwaarden) en een visiekaart, mede gebaseerd op het

Landschapsontwikkelingsplan. Voor het buitengebied beperkt de visie zich tot het noemen van natuur- en landschapswaarden en principes voor het hele buitengebied. Vermoedelijk gaan de gedetailleerde bestemmingsplannen na invoering van de Omgevingswet (2023, tenzij verder uitstel optreedt) door als Omgevingsplan.

De meeste ontwikkelingen in de visie zijn zorgvuldig afgewogen. Een groot zorgpunt is wel de mogelijke plaatsing van 200-240 m. (tiphoogte) hoge windmolens aan de A28, pal tegen Arkemheen. Er is een alternatief, maar dat ondervindt -begrijpelijk- weerstand vanuit nabijgelegen woonwijken.

Van over de provinciegrens kwam een andere bedreiging: de vergunningaanvraag in Bunschoten voor een roofvogelpark op 400 m. van Arkemheen. Er waren grote zorgen over verstoring van trek- en broedvogels. Tegen die vergunning zijn in 2020 ca. 45 zienswijzen ingediend. Na twee jaar stilte werd het ontwerpbesluit in april onverwacht in de raadscommissie geagendeerd. Dankzij goede samenwerking tussen Utrechtse en Gelderse natuurorganisaties is een maand uitstel bereikt en besloot een meerderheid van de raad alsnog tegen de aanvraag.

De aanpassing van het bestemmingsplan

De eerste ervaringen met de vergunningplicht, i.h.b. voor scheuren en herinzaaien van grasland (‘graslandverbetering’) kwamen in Anser 2018/3 al ter sprake. Bij de handhaving van enkele gevallen bleken er onduidelijkheden in het plan te staan, zowel in definities als in de omschrijving van het begrip ‘Normaal onderhoud, gebruik en beheer’. Dit laatste is van groot belang, want in het artikel (36), waarin de vergunningplicht voor werken wordt behandeld, wordt ‘Normaal onderhoud..’ vrijgesteld van de vergunningplicht.

De definities zijn intussen verbeterd en uitgebreid, maar

‘normaal onderhoud’ heeft nog een open einde. In de Commissievergadering van 19 mei spraken onze Stichting Natuur- en Milieuzorg NW-Veluwe en LTO-Noord in. Wij waren in het algemeen tevreden met de planwijziging en bij de inspraak stond voor ons centraal om ‘Normaal onderhoud...’ verder te verduidelijken. Dit, door op te nemen waar het ‘gangbare’ (normale) onderhoud aan wordt afgemeten: aan de polder Arkemheen, de gemeente, de provincie of heel Nederland? Daar zitten grote verschillen tussen. Voor het plan van 2017, met een vergunningplicht voor de meeste ingrepen, zou dit onmisbaar zijn geweest.

Het aanpassingsvoorstel introduceert voor de meeste ingrepen in Natura2000-gebied (tevens weidevogelgebied) echter een verbod, wat veel meer duidelijkheid geeft. Daardoor hangt van de omschrijving van ‘normaal onderhoud..’ in dit geval ook minder af.

Niettemin zal er ooit een heldere definitie moeten komen, m.i. niet alleen voor Nijkerk, maar voor elke gemeente. Het lijkt daarom goed als de provincie met een definitie zou komen in de Omgevingsverordening.

Meteen na ons voorstel m.b.t. ‘Normaal onderhoud..’, kwam LTO met het voorstel om het nog niet eens ingevoerde scheurverbod weer op te heffen en eenmaal per 10 jaar scheuren van grasland toe te staan. Dit werd opgepakt door CDA en Lokale Partij, die al een motie hadden voorbereid. De achtergrond was, dat de Tweede Kamer in maart een motie heeft aangenomen waarin de regering wordt opgeroepen om voor Vogelrichtlijngebieden een uitzondering te maken op het landelijke scheurverbod

voor blijvend grasland in N2000. Het doel is volgens de motie om t.b.v. kringlooplandbouw meer eiwit op eigen land te produceren. De minister heeft toegezegd die motie uit te voeren.

Er is echter nog niet bekend of de Europese Commissie daarmee zal instemmen (bij eerdere pogingen was dat niet of beperkt het geval) en wat de voorwaarden zullen zijn. Toch hadden een of twee partijen een amendement voorbereid om het scheurverbod in het bestemmingsplan (dat daarin het landelijk verbod volgde) vast uit het plan te halen. Later is dat omgezet in een (unaniem aanvaarde) motie, die de beslissing naar de toekomst verschuift. Dit punt domineerde het hele debat, zodat over ‘normaal onderhoud..’ niet meer gesproken is. We waren er bijna, maar het is niet anders. Voor de verboden heeft het geen gevolgen, zolang deze in het plan staan.

Het Beheerplan Natura 2000

Het huidige Beheerplan is in 2016 vastgesteld. Dit jaar moet het plan 2022-2028 worden vastgesteld. Dit plan geeft een goede analyse van de toestand en de noodzakelijke maatregelen. Het behandelen van zes weidevogelsoorten ‘op vergelijkbare wijze’ als de N2000-doelsoorten Smient en Kleine zwaan is een grote stap vooruit. De doelen zijn: Zomertaling 10 paar, Slobeend 50 paar, Grutto 600 paar, Tureluur 300 paar, Watersnip 20 paar en Veldleeuwerik 100 paar. Dit worden ‘GNN-doelen’ genoemd (van het Gelders Natuur Netwerk) maar aangenomen moet worden dat dit op het hele gebied (ca. 1500 ha) slaat. Ook welkom zijn de voornemens m.b.t. een nieuw peilbesluit en aanpassing van het beheer.

Wat nog ontbreekt is de manier waarop de gelijkstelling van weidevogels doorwerkt naar de praktijk. Bijvoorbeeld: wordt bij de aanvraag van een Wet Natuurbescherming-vergunning voortaan ook op het effect op weidevogels getoetst? En tellen de weidevogels in juridische procedures even zwaar mee als de doelsoorten uit het aanwijzingsbesluit?

Een belangrijke maatregel voor weidevogels is het voorkómen van het scheuren en herinzaaien van grasland. Dat kan worden geregeld in het bestemmingsplan, door het landelijk scheurverbod voor blijvend grasland in N2000 en in principe door het Beheerplan N2000. Dat laatste is nu nog niet het geval en is in het nieuwe plan niet uitgewerkt. Het plan maakt er ook geen melding van wat de twee gemeenten op dat vlak geregeld hebben.

In het algemeen is het ook zo dat de effecten en toelaatbaarheid van werken, in detail opgenomen in het bestaande plan, in het nieuwe plan ontbreken.

Dan nog iets over Smient en de relatie tussen Arkemheen en de randmeren. De toename van de Smient, tegen de landelijke trend in, wordt in het plan toegeschreven aan toestroom vanuit andere gebieden. Dit zou kunnen, maar de duizenden Smienten die Nuldernauw, Nijkerkernauw en de polder Arkemheen gezamenlijk gebruiken (rusten op de randmeren, foerageren in de polder) worden in het plan nog niet als één populatie behandeld. Het instandhoudingsdoel (ISD) op de Veluwerandmeren (incl. Nuldernauw) is veel groter (gem. 3500 op jaarbasis, dus ca. 7000 in winter-halfjaar) dan in de polder Arkemheen (gem. 850 op jaarbasis).

En voor het Nijkerkernauw, als niet-N2000-gebied, is er geen instandhoudingsdoel. De indruk is dat door het plasdras zetten van de SBB-reservaten veel meer Smienten overdag in de polder verblijven en dan dus ook nu gezien en geteld kunnen worden. Vóór de peilverhoging konden door het 's nachts foerageren deze aantallen niet goed worden vastgesteld. Wij hebben daarom gevraagd om, zodra dat mogelijk is, de doelen voor Arkemheen en de Veluwerandmeren op elkaar af te stemmen.

Al met al is het plan een stap vooruit voor de polder, maar het is nog lang niet af. Later dit jaar weten we wat er n.a.v. de inspraak zal zijn aangepast.

Slot

Een veelheid aan ontwikkelingen en beleidsplannen maakt dat je voortdurend op je hoede moet zijn voor onverwachte zaken. We proberen dat zo goed mogelijk te doen met de lokale natuurorganisaties[1], in samenwerking met Natuur & Milieu Gelderland (ex-GNMF) en Vogelbescherming.

Gerard van Dijk

Foto's: Wim Smeets ©

[1] Stichting Natuur-en Milieuzorg NW-Veluwe, IVN Nijkerk, Stichting voor Natuur- en Milieubescherming Putten.

Kievit

28 maart '22

Als de plomp de slootranden geelt,
de loonwerker een vracht drijfmest injecteert,
als de laatste krokussen nog bloeien,
het raaigras voor de eerste snede gaat groeien,
dan zwenk jij al met je partner door de lucht,
zwartwitte flapperende vleugels in volle vlucht.

Je behoort tot de familie van de plevieren,
stelt je tevreden met insecten en pieren.
Moedig jaag je kraai en andere rovers weg,
ter bescherming van je 4-eier-leg.
Je violette verschijning brengt pril lentegeluk,
maar je leefomgeving staat onder druk.

In de weiden geen bloemen, koeien en hun vlaaien,
eind april, begin mei begint men al te maaien,
de steil afgesneden wanden van de sloot,
vormen voor je pullen een verdrinkingsdood.
Het klimaat wordt langzaam, alsmat warmer,
de vegetatie en bodemleven alsmat armer.
Iedereen wijst naar elkaar; het gaat slecht,

© Bennie van den Brink

het behoud van onze eeuwenoude plattelandscultuur,
van de handel en consument mag de zuivel niet te duur.
Zo raken we na het broeden van de Kemphaan, de Kievit,
Grutto, Wulp, Watersnip en Veldleeuwerik nog es kwiet.

Wordt het “kieju-wiedel-wiep” iets van toen?,
of gaan we er nu eindelijk iets wezenlijks aan doen?
Want dan zingt in de toekomst ook nog dat mooie lied,
zodat een kleinkind dit moois ook nog ziet.

Geert Jan Prins

Broedvogels van het Beekhuizerzand in 2021

In het voorjaar van 2021 is voor de 7e maal een broedvogelinventarisatie uitgevoerd op het Beekhuizerzand bij Harderwijk. Deze is opnieuw uitgevoerd door leden van de Vogelbeschermingswacht Noord-Veluwe, in opdracht van de gemeente Harderwijk. Van deze inventarisatie is een uitvoerig rapport geschreven, waarvan u hier een ruime samenvatting aantreft.

Inleiding en doelstelling

Aanvankelijk was het de bedoeling dat de inventarisatie in het voorjaar van 2020 zou worden uitgevoerd, maar de beperking tot groepsactiviteiten ten gevolge van Corona noopten tot uitstel. Een dergelijke inventarisatie heeft eerder plaatsgevonden in 2015, 2010, 2008, 2006, 2002 en in 1996. De inventarisatie van 2002 diende als nulmeting alvorens in 2003 in opdracht van de gemeente werd gestart met grootschalige werkzaamheden in het kader van het project Herstel Stuifzand, teneinde het centrale deel van het Beekhuizerzand dat in de loop van tientallen jaren grotendeels was dichtgegroeid, om te vormen tot actief stuifzand.

Bij de terreinbeheerder was er op dat moment (2002) behoefte aan genoemde nulmeting om na de omvorming veranderingen in de broedvogelstand te monitoren en eventueel het beheer bij te stellen ten gunste van bijzondere soorten die reeds in het gebied broedden, of waarvoor het biotoop in potentie geschikt lijkt.

De recente inventarisatie daartoe heeft plaatsgevonden in de maanden maart t/m juni van 2021.

Terreinbeheerders dienen inventarisatiegegevens actueel te houden i.v.m. FSC certificering. Ook t.b.v. de provinciale subsidieregelingen wordt geïnventariseerd/gemonitord. Per 1 januari 2010 is de nieuwe regeling Subsiestelsel Natuur- en Landschapsbeheer (SNL) ingevoerd. Daarnaast is er een provinciale subsidieverstrekking i.h.k.v. 'Natuurbeheer door gehoeide kuddes.'

Bij de inventarisatie is uitgegaan van de volgende vraagstelling:

- Welke broedvogels komen voor die specifiek zijn voor stuifzand en aangrenzend overgangsgebied?
- Hoe is de verspreiding van de voor het beheer van belang zijnde bijzondere soorten?

- Wat is het getalsmatige voorkomen van deze laatste categorie broedvogels en hoe verhouden zich de aantallen tot vorige inventarisaties?

Bij deze inventarisatie is in hoofdzaak gekeken naar het voorkomen van bijzondere dan wel schaarse soorten welke in sommige gevallen de Rode Lijst-status hebben. Gelet op de kwetsbare positie van deze categorie dienen beheertechnische maatregelen in het terrein niet nadelig te zijn voor hun broedbiotoop. Het voorkomen van algemene soorten welke niet zozeer gebonden zijn aan een biotoop als het Beekhuizerzand is voor het beheer niet relevant. Van deze overige en dus algemene soorten is een deel tijdens de recente inventarisatieronde eveneens geteld waar in eerdere jaren een aantalsschatting werd gemaakt.

Andere monitoringprojecten (met inzet van drones voor het maken van luchtfoto's) op het Beekhuizerzand zijn gericht op de ontwikkeling van levend stuifzand en inventarisatie van reptielen door de Bosgroep Midden Nederland.

Terreinbeschrijving

Het Beekhuizerzand is een stuifzandcomplex dat onderdeel uitmaakt van het bosbezit van de gemeente Harderwijk. Het wordt aan de noordzijde begrensd door de A28 en aan de andere zijden door de bossen van de gemeente Harderwijk en het waterwingebied van Vitens.

Het aanwezige bos aan de noordkant bestaat overwegend uit grove den met een opvallend dichte ondergroei van lijsterbes en wat eik, vuilboom en berk.

In 1994 hebben 2 stagiaires van de Middelbare Bosbouw en Cultuurtechnische school in opdracht van de gemeente beschreven wat er in hun visie het beeld en het gebruik van het Beekhuizerzand zou kunnen zijn. Deze aanbevelingen

werden vertaald in het Gemeentelijke Bosbeleidsplan van 1996. In 1997 is het idee van de omvorming tot actief stuifzand door de gemeente Harderwijk aan de orde gebracht bij de provincie Gelderland en vervolgens opgenomen in het provinciale plan 'Ecologische Verkenning Veluwe'. Het herstelplan van het Beekhuizerzand moest in samenhang worden gezien met het reeds herstelde stuifzand van het Hulshorsterzand (Natuurmonumenten). Twee aan elkaar grenzende merendeels identieke 'droge' natuurterreinen, doorsneden met het stroomdal van de Hierdense Beek, een landschapselement met een geheel ander ecologisch karakter.

Menselijk gebruik

Het gebied (ca. 200 ha) wordt anno 2021 door Defensie gebruikt voor oefenactiviteiten. De indruk bestaat dat de militaire aanwezigheid in de vorm van infanterieoefeningen en bivaks de afgelopen drie jaar sterk is toegenomen, met name in het bosgebied nabij de fietsbrug/Koopmansbos. Door een overplaatsing van de sergeantenopleiding van Weert naar Ermelo wordt er meer geoefend dan voorheen. Het hele gebied is aangewezen als heli landingsplaats en als laagvlieggebied voor defensie. Ofschoon het aantal helicopterlandingen - buiten het broedseizoen - beperkt is, is de geluidsproductie bij een dergelijke operatie aanmerkelijk. Sinds de aanleg in 2004 van een geasfalteerd fietspad langs de zuid- en oostzijde van het open gebied heeft het Beekhuizerzand een grote aantrekkingskracht op wandelaars en fietsers. Vooral in de weekenden en de vakantieperiodes maken veel mensen gebruik van deze fietsroute Harderwijk - Hulshorst vice versa. In 2011 is aan de Parallelweg t.h.v. bungalowpark De Woudstee een imposante fietsbrug met flauwe hellinghoek gebouwd welke aansluit op de al bestaande voetgangersbrug over het spoor en de A28.

Mede door genoemde ontsluiting is er een sterke toename van wandelaars, die veelvuldig van het open gebied gebruik maken, terwijl zich dat voorheen grotendeels beperkte tot het oostelijke deel van het gebied in de buurt van genoemde voetgangersbrug. De ingeperkte recreatie- en sportmogelijkheden t.g.v. de Corona-lockdownperiodes zijn ook van invloed geweest op de toestroom van bezoekers naar de Harderwijker bossen en ook het Beekhuizerzand. Op mooie dagen is het er drukker dan ooit met wandelaars, joggers, fietsers en mountainbikers. Aan de rand van het BHZ is recent een mountainbikeroute aangelegd. Dit pad trekt veel bikers vanuit heel Nederland.

In dit inventarisatiejaar speelt een nieuw project met betrekking tot het effect op broedvogels door de recreatieve sector een prominente rol: recreatiezonering Veluwe. Dit project is geïnitieerd door de provincie Gelderland: "In het Recreatiezoneringsplan is een balans gezocht tussen natuur en recreatie: beschermen én beleven. Het startpunt voor de zonering is het behalen van Natura 2000-doelen. Eén daarvan is het streven naar herstel van de populaties van zeven verstoringsgevoelige vogelsoorten. Als deze populaties zich herstellen, is dat een graadmeter voor herstel van veel andere soorten.

Belangrijk uitgangspunt in het Recreatiezoneringsplan is het verleiden en geleiden van recreanten: de bewoners, ondernemers, gebruikersgroepen en toeristen. Om zo de nodige rust voor de natuur te bereiken en tegelijkertijd de recreant volop te laten genieten. Bij het maken van het plan is daarom rekening gehouden met bestaande recreatieve routes, woonkernen, horeca, infrastructuur en vakantieparken.

In de periode mei t/m september 2021 is voor het gebied Hulshorsterzand-Beekhuizerzand in een 11-tal bijeenkomsten gesprekken gevoerd met inwoners,

© Situatie in 1961, met een groot oppervlak aan open zand.

© Situatie in 2002, vlak voor de omvorming naar actief (open) stuifzand.

lokale recreatieondernemers, lokale gebruikersgroepen en vertegenwoordigers van belangengroepen. Dit zgn. gebiedsproces is georganiseerd door de provincie Gelderland in nauwe samenwerking met de gemeenten Harderwijk (terreineigenaar Beekhuizerzand) en Nunspeet en Natuurmonumenten (terreineigenaar Hulshorsterzand).” (info Provincie Gelderland). Alle input van de diverse gebruikersgroepen zijn vertaald naar een concept-zoneringsplan dat van invloed gaat zijn op diverse Gelderse natuurgebieden.

Houtopbrengst

Het geïnventariseerde gebied heeft geen houtproductiedoelstelling. Het Koopmansbos - tussen Beekhuizerzand en Hulshorst - heeft een geïntegreerde doelstelling, namelijk natuur, houtwinning en recreatie. Overigens valt dit bos buiten het te inventariseren proefvlak. In de overige armere Grovedennen opstanden staat de natuurfunctie op de eerste plaats. De houtproductie is hier tot een minimum beperkt. In het z.g. bosreservaat (tussen A28 en open zand, met een oppervlakte van ca. 30 ha) vindt geen houtwinning plaats.

Beheer

Belangrijk bij het beheren van het stuifzand en haar zoom is het zoveel mogelijk vrij houden van boomvormers, zoals berk en grove den. De lage vegetatie in de zoomgebieden krijgt onder zulke omstandigheden ook meer kansen, zowel in soorten als in structuur, bijvoorbeeld door heidevorming. Veel zaad is aanwezig, doch zal door een te sterke beschaduwning leiden tot weinig of geen kieming. Op een aantal open delen zien we echter herstel van de struikheivegetatie.

In de praktijk blijkt dat sinds de omvorming in 2003 de verbossing van de toentertijd open kapvlaktes razendsnel plaatsvindt. In de afgelopen jaren is daarom gespreid over 3 periodes per jaar een schaapskudde als beheersmaatregel ingezet met als doel de nog open zoomgebieden van opslag te ontdoen. Het lijkt erop dat de culinaire voorkeur van de beesten uitgaat naar de jonge berken. De inzet van de kudde moet (mede) leiden tot een permanent open zoomsituatie, met hier en daar een berk of andere boom- en/of struikvormer.

De lage begroeiing van struikhei, pijpestrootje en buntgras is een prima plek voor bodembroeders en de kale zandige plekken bieden kansen aan reptielen (opwarming en eiafzetting). Het beheer is verder voornamelijk gericht op de mechanische bestrijding van houtige gewassen. In 2020 betekende dat de bestrijding van jonge opslag m.b.v. een bosmaaier en hoger opgaande berken die machinaal gerooid werden en ter plaatse versnipperd. Nadat het broedseizoen van dit voorjaar was afgesloten is de beheerder gestart met het machinaal ‘trekken’ van grotere berken in genoemde mantelzone.

De dynamiek van dit centrale stuifzand blijkt in de praktijk te gering om de stuifduinen - althans de leizijdes - te vrijwaren van grassen en de invasieve mossoort Grijs kronkelsteeltje. Met name in de zoom tussen fietspad en het Koopmansbos is dit korstvormige mos prominent aanwezig. Sommige delen worden daarom periodiek gefreesd als beheersmaatregel. De frequentie van het frezen varieert van 1 maal in de 3 tot 5 jaar, maar blijft maatwerk en is afhankelijk van de mate van vastleggen van het zand door mossen en grassen en de invloed door het berijden van defensievoertuigen. Om de meestentijds zuidwestelijke wind meer invloed te doen uitoefenen op het onbegroeide deel van het Beekhuizerzand, is in het najaar van 2010 gestart met het verwijderen van de opslag (grove den) op het vlakke westelijke deel grenzend aan de A28 nabij de hoogspanningsleiding. Hierop aansluitend heeft een vergaande dunning plaatsgevonden in het oude vliegdennebos tussen genoemd deel en het open zand in de noordwestelijke hoek. Het idee achter de dunning was meer strijklengte van de ZW-wind te verkrijgen en dientengevolge meer dynamiek in het stuifzandgebied. De bebouwing van Harderwijk is echter een beperkende factor voor de windkracht in het beoogde gebied.

De dunning in het oude dennebos is onbedoeld wel van positieve invloed geweest op de vestiging van een kritische vogelsoort als de Nachtzwaluw. Zowel in 2014 als in 2015 werden in dit terreingedeelte voor het eerst drie territoria vastgesteld. In de daarop volgende jaren zijn in het broedseizoen wisselend 6 à 8 territoria geteld. Ook dit inventarisatiejaar werden 9 territoria genoteerd.

© Luchtfoto uit 2017, met het grote open stuifzand en op de voorgrond de soortenrijke randzone.

Andere vogelsoorten die profiteren van een ijler bos zijn b.v. Boomleeuwerik, Zwartkop en Gekraagde roodstaart. Naast de dunning is ter plekke eveneens de strooisellaag verwijderd om de ontwikkeling van jonge struikheide en korstmossvegetaties een kans te bieden en daarmee samenhangend een rijker insectenleven, te denken valt aan Heivlinder en Blauwvleugelsprinkhaan. Juist het mozaïek aan terreintypes zoals open zand, transparant vliegdennenbos, oud gemengd bosreservaat met dichte ondergroei en de brede zoom met korte vegetatie maken het gebied interessant voor flora en fauna.

Stuifzandgeschiedenis

Kortgezegd is het ontstaan van stuifzanden het gevolg van menselijke invloed op het landschap in vroegere eeuwen. Het was het ongewilde gevolg van een reeks aan factoren als een akkerbouwsysteem met plaggenbemesting, afbranden van houtige, oude hei ten behoeve van heideverjonging en intensieve begrazing door schaapskuddes. De heidevelden hadden zich op de arme zandgronden kunnen ontwikkelen als gevolg van ontbossing a.g.v. een toenemende houtbehoefte. Scheepsbouw en de vraag naar bouw materiaal voor huizen in de steden zorgden voor een steeds verdergaande ontbossing van ons land.

Stuifzand is dus goedbeschouwd een oud Veluws cultuurlandschap evenals de heidevelden, zij het toentertijd ongewenst en zelfs in sommige gevallen rampzalig voor de

toenmalige bewoners van nederzettingen grenzend aan het stuifzand. Vóór 1830 was er op de Noord-Veluwe tussen Harderwijk en 't Harde één groot stuifzandgebied. Eind 19e en begin 20e eeuw werden de open zanden grootschalig beplant met Grove den.

Het kenmerkende beeld van het Beekhuizerzand vormde de open zandvlakte met begroeiing van vaak breed uitgroeide vliegdennen op zogenaamde 'kopjes'. Rond het open zand lag een halfopen gebied met vliegdennen en diverse mossen en grassen. Verschillende successiestadia waren aanwezig, van open zand naar algen- en korstmossenvlaktes. Wanneer het kale zand niet meer onder invloed staat van de wind volgt eerst een bedekking met wieren/algen, daarna steekt vooral het Buntgras zijn spriet op.

Herstelwerkzaamheden

Het Beekhuizerzand maakt deel uit van het Centraal Veluws natuurgebied en heeft als nevenfunctie militair oefenterrein. Het herstelplan van 2003 omvatte het verwijderen van circa 50 ha Grove dennenbos op en rond het oude stuifzand en dit om te vormen tot een open stuifzand omzoomd door een mantel met ijzige boomte opdat de wind een actief aandeel zou krijgen in het verstuivingsproces van het open middengebied. Dit middengebied van circa 200 ha is vrijgemaakt van alle bodem- en opgaande vegetatie, inclusief de verwijdering van de toplaag.

Het doel is dat de in ons land overheersende westenwind zand verplaatst in oostelijke richting en dat in droge periodes het verstoven zand in omgekeerde richting verwaaid wordt. Dit proces is kenmerkend voor stuifzanden en geeft op deze wijze dynamiek aan het gebied. Deze dynamiek is bepalend voor de ontwikkeling van specifieke flora en fauna van stuifzandgebieden. Een gering aantal diersoorten en planten leeft hier onder marginale omstandigheden, hierdoor ontstaat de zo kenmerkende flora en fauna van stuifzandgebieden. Kenmerkende fauna van een dergelijk gebied vormen vogelsoorten als Boomleeuwerik en Boompieper, de Zandhagedis en diverse soorten loopkevers, sprinkhanen- en bijensoorten en (nacht) vlinders en motten. Mede door de grote temperatuurverschillen vormt het gebied samen met het Hulshors-terzand, De Haere bij Doornspijk en het Kootwijkerzand ecologisch een uniek type landschap op de west-Veluwe.

Methode van inventariseren

De categorie schaarse/bijzondere broedvogels welke geïnventariseerd is valt binnen het systeem Broedvogel Monitoring Systeem Schaarse soorten (BMP B) van SOVON Vogelonderzoek Nederland. De methode BMP B betreft inventarisatie van 221 voornamelijk schaarse soorten in een proefvlak van 30 tot 500 ha. Als aanvulling op deze 221 soorten kunnen nog 31 facultatieve soorten worden geteld.

Het proefvlak (i.c. het Beekhuizerzand) moet van maart t/m juni minstens 5 maal volledig worden geteld, bij voorkeur startend voor zonsopgang wanneer de vogelzang z'n optimum heeft en aangevuld met een of meer avondrondes met het oog op nachttactieve vogelsoorten. Het criterium BMP B is overigens deze inventarisatie ruim geïnterpreteerd. Een klein aantal algemene niet Schaarse soorten is eveneens 'meegenomen' in de telling.

Van de groep 221 schaarse soorten is aannemelijk dat 26 soorten kunnen worden aangetroffen in een biotoop als het Beekhuizerzand inclusief bosranden. Van de 31 facultatieve soorten zouden in principe 15 soorten als broedvogel in het onderzochte gebied aanwezig kunnen zijn.

In genoemde periode zijn 8 reguliere inventarisatierondes gemaakt, zes maal bij zonsopgang en tweemaal een avondronde speciaal gericht op Nachtzwaluw en uilen. In de zomermaanden is bovendien nog herhaaldelijk door enkele leden van de inventarisatiegroep het gebied bezocht, ter waarneming van o.a. eventuele Nachtzwaluwen, Boomvalken en Tapuiten. We kunnen dus stellen dat het proefvlak meer dan voldoende is geteld. Het gebied werd systematisch afgelopen, waarbij vooral gelet werd op territorium- en nestindicatieve waarnemingen.

De coördinatie van het inventarisatieproject was in handen van Frans Deuring en Dik Bos.

Bij de rondes werd een vaste route gelopen. Op basis van eerdere waarnemingen en ervaring in vergelijkbare biotopen kon een goede inschatting worden gemaakt hoe de route het gehele gebied diende te bestrijken teneinde de doelsoorten te karteren. De route was merendeels identiek aan die van vorige inventarisaties, opnieuw met een forse lus door het zogeheten bosreservaat tussen A28 en het open zand, uiteraard met het oog op eventuele roofvogels en spechten. Aan de oost- en zuidzijde van het open zand liep de route over het recreatieve verharde fietspad, een comfortabele manier van inventariseren.

Gestart werd bij de fietsbrug over de A28 t.h.v. camping 'Onze Woudstee', waarna de route het fietspad volgde met de klok mee. De avondronde startte bij het toegangshek tot het gebied achter het Opleidingscentrum voor de Wegenbouw.

Alweer een aantal jaren is er het gemak om tijdens de ronde reeds in het veld de waarnemingen digitaal op een smartphone of tablet in te voeren m.b.v. de app Avimap. Dit is een applicatie die is ontwikkeld voor het registreren van (vogel)waarnemingen bij gestandaardiseerde tellingen. De begintijd en eindtijd, datum en eventuele opmerkingen worden per ronde bij aanvang ingevoerd. Tijdens het veldbezoek worden van alle waarnemingen per soort de locatie, tijdstip en het gedrag van de vogel aan de hand van een broedcode digitaal genoteerd. Uiteindelijk zijn alle waarnemingen per soort automatisch geclusterd, een immense tijdwinst t.o.v. de vroegere handmatige methode.

Inventarisatiedata reguliere rondes

1. 27 maart - 6.00 uur (wintertijd).

Weer: bij aanvang lichte regen en een temperatuur van +3 graden, vervolgens zon met een westenwind 2 tot 3.

2. 10 april - 6.20 uur.

Weer: goede omstandigheden: droog, windstil, zon. Bij aanvang + 2 graden.

3. 24 april - 5.50 uur.

Weer: goede omstandigheden, Bij zonsopkomst mist boven de bomen en windstil. Bij aanvang -1 graad.

4. 8 mei - 5.25 uur.

Weer: goede omstandigheden: windstil en +4 graden.

5. 24 mei - 5.10 uur.

Weer: goede omstandigheden: zon, westenwind, +3 tot 5 graden.

6. 3 juni - 21.15 uur avondronde.

Weer: zeer goede omstandigheden: +18 graden.

7. 5 juni - geannuleerd.

8. 19 juni - 04.50 uur.

Weer: goede omstandigheden: zon, westenwind, + 2 tot 7 graden.

9. 25 juni - 21.30 uur avondronde.

Weer: zeer goede omstandigheden: +16 graden, geen wind.

Weersomstandigheden inventarisatieperiode

Algemeen

Het weer is van invloed op de activiteit van vogels en daardoor op de doelmatigheid van het inventariseren. Harde wind, neerslag en een lage temperatuur zijn belemmerende factoren. Veel territoriale activiteit neemt,

zeker bij vogels, eveneens af bij hoge temperaturen. De lente van 2021 kunnen we in het kort karakteriseren als zeer koud en nat (Bron: KNMI). Op de 1e ronde na met wat lichte regen kon de inventarisatie evenwel plaats vinden onder acceptabele tot gunstige weersomstandigheden, zij het dat bij de start van de eerste vier! data de temperatuur maar nauwelijks boven het vriespunt uit kwam. De geplande teldatum van zaterdag 22 mei is i.v.m. overvloedige regen verplaatst naar maandag 24 mei.

Ter aanvulling een korte beschrijving van het weer in het broedseizoen van 2021 aan de hand van de maandoverzichten van het KNMI.

Temperatuurverloop

Met een gemiddelde temperatuur van 8,1 °C ten opzichte van het langjarig gemiddelde van 9,9 °C was de lente zeer koud. De laatste keer dat de lente zo koud verliep was in 2013, toen met een gemiddelde temperatuur van 7,4 °C. Maart was gerekend naar het jaargemiddelde te koud. April en mei waren eveneens allebei zeer koud, met respectievelijk 6,7 °C tegen 9,8 °C normaal en 11,2 °C tegen 13,4 °C normaal. Vooral deze combinatie was uitzonderlijk koud; april en mei 2021 waren met een gezamenlijke gemiddelde temperatuur van 9,0 °C goed voor een vierde plaats in koude lentes.

Warmste juni sinds 1901

Juni was met 18,2 °C tegen normaal 16,2 °C de warmste junimaand sinds 1901. Tot en met 18 juni was het warm tot heet zomerweer. Toch koelde het 's nachts soms nog wel flink af: de laagste temperatuur van de zomer, 4,8 °C, werd op 13 juni in Twente gemeten. De hoogste temperatuur van 34,0 °C werd op 17 juni in Hupsel gemeten. Hierna werd het wisselvallig met nog slechts enkele zomerse dagen.

Getelde soorten

Van de in theorie mogelijk 41 voorkomende bijzondere soorten (incl. facultatieve) werden 27 soorten geteld: Appelvink, Boomkruiper, Boomleeuwerik, Boompieper, Fitis, Gekraagde roodstaart, Glanskop, Goudhaan, Goudvink, Grasmus, Graspieper, Groene specht, Grote bonte specht, Grote lijster, Heggenmus, Koekoek, Kuifmees, Nachtzwaluw, Putter, Raaf, Roodborsttapuit, Tjiftjaf, Tuinfluiter, Veldleeuwerik, Zanglijster, Zwarte mees en Zwarte specht.

Resultaten broedvogelinventarisatie BMP Bijzondere soorten op het Beekhuizerzand:

	2002	2006	2008	2010	2015	2021
Appelvink				1	2	4
Boomkruiper						31
Boomleeuwerik	18	13	19	15	24	27
Boompieper	14	25	47	24	25	11
Bonte vliegenvanger	1			1	-	-
Buizerd	1	2	3	1(+2)	1	-
Fitis						60
Geelgors	1	4	4	4	9	-
Gekraagde roodstaart	9	12	21	18	19	21
Glanskop	1		2	3	2	2
Goudhaan					4	
Goudvink			1	2	1	1
Graspieper					1	2
Grasmus				1	-	3
Gr. vliegenvanger (RL*)			2	1	-	-
Groene specht	1			1	1	2
Groenling			1		2	-
Grote bonte specht						2
Grote lijster (RL*)	4		6	2	8	8
Havik		1			-	-
Heggenmus						3
Holenduif						4
Koekoek (RL*)			1	1	-	2
Kneu (RL*)		1	2	2	1	-
Kruisbek	1					
Kuifmees						12
Matkop (RL*)			2	2	-	-
Merel						4
Nachtzwaluw					5	9
Putter			1	5	3	2
Raaf					1	-
Roodborsttapuit		4	10	7	8	7
Sperwer	1				-	-
Staartmees						2
Tapuit (RL*)		2	2		-	-
Tjiftjaf						14
Tuinfluit					4	-
Veldleeuwerik (RL*)			1	1	1	-
Witte kwikstaart		1	1	4	-	-
Zanglijster						9
Zwarte mees (RL*)					2	6
Zwarte specht				1	-	2
Zwartkop						16

** Rode Lijst-soort.*
De huidige ‘Rode Lijst van bedreigde Nederlandse broedvogels’ is in 2017 vastgesteld door het Ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV). Op deze Rode Lijst staan 87 Nederlandse broedvogels.
Toelichting bij de resultaten: indien er in de kolom van 2015 bij een soort niet een - streepje staat is deze in dat jaar niet geteld. Een - streepje in de 2021-kolom betekent dat er van deze soort 0 geldige waarnemingen zijn.

Aantalsschatting overige broedvogels, merendeels niet geteld in voorgaande inventarisatiejaren:

	2006	2008	2010	2015	Geteld 2021
Heggenmus	20-30	5-10	10-15	5-10	3
Merel	20-30	10-15	10-15	20-30	4
Boomkruiper	30-35	10-20	10-15	15-20	31
Goudhaan	30-40	20-30	15-20	15-20	4
Vink	50-75	50-75	50-75	50-75	
Kuifmees	5-10	5-10	5-10	1-5	12
Boomklever	1-5	1-5	1-5	1-5	
Roodborst	30-50	30-50	20-30	20-30	1
Zanglijster	15-20	10-15	5-10	10-15	9
Gaai	10-15	5-10	5-10	5-10	1
Zwarte mees (RL)	15-20	10-15	15-20	2	6
Winterkoning	30-40	20-30	10-20	20-30	
Houtduif	20-25	5-10	5-10	5-10	
Koolmees	15-20	15-20	15-20	15-20	
Fitis	25-35	40-60	40-60	25-35	60
Grote bonte specht	5-10	5-10	10-15	5-10	2
Staartmees	1-5	1-5	1-5	1-5	2
Pimpelmees	5-15	5-10	10-15	10-15	
Tjiftjaf	5-10	5-10	5-10	5-10	14
Zwartkop	1-5	1-5	5-10	5-10	16
Tuinfluit	1-2	1-5	1-5	4	-
Holenduif	1-5	5-10	1-5	1-5	4
Zwarte kraai			1-5	1-5	1

De overige waargenomen soorten werden wel genoteerd, maar niet op de digitale veldkaart ingevoerd. Van deze algemene vogelsoorten is bij de eerdere inventarisaties een ruwe aantalsschatting gemaakt aan de hand van ervaringscijfers uit eerdere inventarisaties in dit terrein en een globale telling in die bewuste inventarisatieperiode. Wat nu opvalt is dat sommige schattingen substantieel afwijken van de werkelijk getelde aantallen tijdens de inventarisatie in. De Merel is in 2015 fors overschat en de Fitis fors onderschat. Voor het beheer zijn van alle soorten de geschatte aantallen overigens niet relevant.

Enkele soorten nader belicht

Boomleeuwerik

De Veluwe is met naar schatting 1200 paren hét bolwerk van de Nederlandse Boomleeuwerik populatie die geschat wordt op 4300 à 5300 broedparen. Echter, de aantallen zijn maar de helft van de doelstelling voor Natura 2000-terreinen Veluwe van 2.400 broedparen en de trend vanaf de eeuwwisseling tot heden is licht negatief, in tegenstelling tot de landelijke trend. Een eenduidige reden is hiervoor niet te geven, waarschijnlijk is het een gevolg van een combinatie van de verzuring en vermesting door hoge stikstofdepositie, een toename van de recreatiedruk en een veranderd bosbeheer met kleinere kapvlaktes (Rob Vogel, Broedvogelatlas 2018). Al in de tweede helft van februari is deze kortereafstandtrekker alweer terug uit Zuid-Europa en is

zijn melodieuze zang te horen op hei, voedselarme zandgronden en kapvlaktes. Verondersteld wordt dat zware stormen in de laatste decennia van de 20e eeuw een toename aan geschikt habitat opleverden. En een verdere populatiegroei is mogelijk het gevolg van de omvorming van productiebos naar inheems bos geweest, met tijdelijk een groot aanbod aan kapvlaktes. Verbossing en vergrassing kan echter de florissante positie weer teniet doen. Ten opzichte van de BHZ-inventarisatie 2015 is het aantal territoria van 24 naar 27 toegenomen. Hierbij de kanttekening dat tijdens een inventarisatieronde het juiste territorium van een zingend mannetje lastig is te bepalen a. g.v. de ruime en snel wisselende zanglocatie van deze soort. Het overgrote deel van de populatie van het Beekhuizerzand bevond zich op het open gebied aan de oost- en zuidzijde van het telgebied en het vergelijkbare terrein aan de noordwestkant, globaal tussen hoogspanningsleiding en A28, waar de bodem begroeid is met een korte vegetatie van grassen en mossen. Door de grootschalige dunning van Grove den in 2010 in dit terreindeel is het biotoop voor de Boomleeuwerik verbeterd. Als bodembroeder is het nest kwetsbaar voor struinende recreanten, loslopende honden en vossen.

Boompieper

De Nederlandse broedpopulatie wordt in de Broedvogelatlas van 2000 gesteld op 35.000-45.000 paren, maar al jaren vertoont deze soort een stapsgewijze toename

© De Boomleeuwerik vertoonde t.o.v. 2015 een lichte toename op het Beekhuizerzand, van 24 naar 27 territoria (foto: Bennie van den Brink).

in bos- en heidegebieden. De broedvogelatlas van 2018 noemt een bijna verdubbeling van de landelijke populatie sinds 1984. Er wordt een schatting gemaakt van 50 tot 80.000 broedparen. In de bossen op de Veluwe en in de heide- en hoogvenen op de noordelijke hoge zandgronden is de populatie vrijwel stabiel, wat suggereert dat deze landschappen 'vol' zitten, zegt de Atlas. Op het Beekhuizerzand is het aantal territoria dit telseizoen echter gezakt van 25 (2015) naar 11. Dit is duidelijk afwijkend van de landelijke trend en de reden is niet aanwijsbaar. De Boompieper vormt samen met de Geelgors het duo dat significant negatief afwijkt van de inventarisatie van 2015. Het habitat van de Boompieper is een combinatie van open ruimte met solitaire bomen en struiken. We treffen ze dus aan in de duinen, op heide en hoogveen, diffuse bosranden en kaalkapterreinen. Het nest wordt op de grond tussen de begroeiing gemaakt wat het kwetsbaar maakt voor loslopende honden. De territoria in het telgebied waren gelijkmatig verdeeld over alle (half)open terreinen rond het centrale open zand.

© Gekraagde roodstaart, man (foto: Rini Lamboo).

Gekraagde roodstaart

In de laatste broedvogelatlas van 2018 wordt de populatie op 19 à 23.000 paren geraamd. Dat is al minder dan bij het vorige atlasproject van 2000 en zelfs aanzienlijk minder dan de 35.000-50.000 paren uit de inventarisatieperiode 1979-'85. Het biotoop omvat een brede schakering aan landschapselementen, maar op de Veluwe houdt de Gekraagde roodstaart zich voornamelijk op aan de randen van open grove dennenbossen met een struiklaag. Daar waar de hoofdmacht broedt in open naaldbossen op de zandgronden zoals het Beekhuizerzand lijken de aantallen echter vrij stabiel. Met 21 paren t.o.v. 19 in 2015 is de soort nog steeds goed vertegenwoordigd op het Beekhuizerzand. Het aantal territoria is gelijkmatig verdeeld tussen het open gebied langs A28 en de zoom aan de zuidzijde.

Roodborsttapuit

Nederland lag lang aan de noordwestgrens van het Europese verspreidingsgebied van deze soort. Sinds de jaren '70 tekent zich wel een areaaluitbreiding af naar de zuidkust van Noorwegen.

Al in februari keren de vogels terug naar hun broedgebied vanuit het mediterrane overwinteringsgebied. In zachte winters blijven ook meerdere honderden paren in ons land. De Nederlandse populatie huisde lange tijd vooral in agrarisch cultuurlandschap. Vanaf eind jaren '70 zette een verschuiving in van broedareaal. Door intensivering en ruilverkaveling van het agrarisch grondgebruik, met als gevolg verschraling en eenvormigheid van gewassen, nam de stand drastisch af in deze gebieden. Vanaf medio jaren '80 groeide echter de populatie in heide en hoogveengebieden tot niet eerder gekende hoogtes. Bovendien speelde kap van verboste terreinen en extensieve begrazing de soort in de kaart. Begin jaren '80 was de landelijke schatting 1600-2300 paren, ten tijde van de Broedvogelatlas 1977 4100-5800 en rond de eeuwwisseling werden 6500 à 7000 paren aangehouden. Het is een soort die het nog steeds voor de wind gaat, wat resulteerde in een geschat aantal tussen de 15 en 18.000 broedparen in de laatste broedvogelatlas. Ook op alle heideterreinen in onze regio is de Roodborsttapuit goed vertegenwoordigd. Er worden atlasblokken op de Noord-Veluwe geteld die meer dan 100 paren aantonen. Op extensief beheerd grasland rond de Bloemkampen en de Oostermheenweg (Hierden) wordt deze soort ook waargenomen.

Tijdens de inventarisatie van 2002 is de Roodborsttapuit vreemd genoeg op het Beekhuizerzand niet als broedvogel vastgesteld. Bij de inventarisaties van 2008, 2010 en 2015 zijn respectievelijk 10, 7 en 8 broedparen gekarteerd en de recente telling blijft de stand vrijwel gelijk met 7 territoria. In eerste instantie was verwacht dat het aantal lager zou liggen gezien het in sneltreinvaart dichtgroeien van de voorheen diffuse overgang van zand naar bestaand bosgebied.

Geelgors

Een opmerkelijke constatering is dat de Geelgors op het Beekhuizerzand van het pallet is verdwenen. Bij de inventarisatie van 2015 had deze soort juist een sprong gemaakt van 4 naar 9 territoria. Dit voorjaar is de kenmerkende neuzige zang zelfs niet eenmaal gehoord. Vastgesteld is een areaalkrimp in oostelijke richting van het broedgebied van de Geelgors (Sovon Vogelonderzoek Nederland 2018). De habitat van Geelgorzen was oorspronkelijk een rijk geschakeerd kleinschalig agrarisch landschap met houtwallen, meidoornhagen, bosschages en graanakkers. Met de intensivering van de landbouw, globaal vanaf de jaren '70, verdween deze tot dan toe algemene akkervogel uit grote delen van ons land. De omzetting van akkers naar monotoon kruidenarm grasland en het veranderde grondgebruik van de verbouw van rogge en haver naar maïsteelt is een rampzalige ontwikkeling geweest voor de Geelgors. Uit westelijk Nederland, Zeeland, de Waddeneilanden en Friesland is de soort goeddeels verdwenen. Bijna de volledige Nederlandse populatie vinden we nu op de hoge zandgronden van oostelijk Brabant, Limburg en Oost-Nederland met de

hoogste aantallen in Drenthe. We treffen ze heden ten dage aan langs bosranden grenzend aan heidevelden en venen, in jonge bosaanplant en op open plekken in bossen. Juist het biotoop dat we op het Beekhuizerzand aanmerken als de zoom tussen open zand en oud dennenbos.

Nachtzwaluw

Een derde soort die valt te relateren aan zandverstuivingen is de Nachtzwaluw. Deze soort komt voor in halfopen terreinen op schrale, zandige, goed vochtdoorlatende bodems met onbegroeide, snel opwarmende plekken. De hoogste dichtheden worden in Nederland gevonden in deels dichtgegroeide zandverstuivingen, heidevelden met boomgroepen of vliegdennen, kapvlakten en brandvlakten. In dennenbossen op duinvaaggronden wordt gebroed langs brandgangen, brede zandpaden en open plekken in het bos. In Nederland kent de Nachtzwaluw, na een sterke terugval van de populatie in de vorige eeuw, een opvallend herstel vanaf de jaren '90. De landelijke broedpopulatie wordt in Nederland in 2013–2015 geschat op 2500 - 3100 paren, wat overeenkomt met de aantallen in het midden van de 20e eeuw.

In Natura 2000-gebied Veluwe is het voorkomen van de Nachtzwaluw onderzocht in 2007 in het kader van het 'Jaar van de Nachtzwaluw' georganiseerd door Sovon en Vogelbescherming Nederland. De totale populatie op de Veluwe werd anno 2007 geschat op 650-680 broedparen, maar is in de periode 2013-2015 al verder gegroeid naar ± 860 broedparen, een verdubbeling ten opzichte van de stand rond de eeuwwisseling. De doelstelling van 610 paar gedefinieerd in het Soortenherstelplan wordt daarmee ruim gehaald en de trend is stijgend. De toename manifesteert

zich zeer duidelijk op heideterreinen en in mindere mate ook in open vliegdennenbossen en langs brandgangen in dichtere bospercelen.

(Info tekstdeel: Soortenherstelprogramma beheerplan Natura 2000 Veluwe - St. Bargerveen + Sovon 2019-76).

In het broedseizoen 2005 werd lange tijd een ratelend mannetje waargenomen op de kapvlakte aan de oostzijde van het fietspad. Omdat niet eenmaal in het broedseizoen een vrouwtje werd gesignaleerd moet worden aangenomen dat het mannetje ongepaard is gebleven.

In de jaren daarna spitsten beheerder en inventarisatoren hun oren om de ratel van de Nachtzwaluw op windstille voorjaarsavonden op te vangen. Ofschoon het biotoop voor de Nachtzwaluw hier geschikt leek, moest tot 2014 worden gewacht om 3 territoria te kunnen intekenen. De ratelende mannetjes bevonden zich vrij dicht bij elkaar in het in 2010 open gekapte vliegdennenbos aan de noordwestzijde van het gebied.

Dit voorjaar werden op dezelfde locatie opnieuw 3 territoriale vogels waargenomen, de andere 6 ratelende mannetjes hadden hun territorium in de zoom dan wel in de rand van het aangrenzende bosgebied. Of alle mannetjes gepaard zijn geraakt blijft duister, ze blijven roepen tot ver in het broedseizoen. Naar nesten is niet gezocht daar de Nachtzwaluw gevoelig is voor verstoring en dat laatste vindt hier toch al voortdurend plaats. Niet in het minst door het niet aflatende verkeerslawaaï van de A28 dat bijna de klok rond een grote impact heeft op het gebied. Was in vroeger jaren het Beekhuizerzand moeilijk begaanbaar terrein, waar naast oefenende militairen sporadisch een wandelaar was aan te treffen, heden ten dage - en nog

prominenter in lockdownperiodes- lijkt het terrein tijdens mooie dagen op een recreatiegebied met drommen fietsers en wandelaars. Het fietspad en de fietsbrug bij de Woudstee vormen de ontsluiting van het gehele stuifzandgebied inclusief de aangrenzende bossen.

(Informatie over bovengenoemde soorten o.a. ontleend aan de Atlas van de Nederlandse broedvogels 2018 en SOVON Monitoringsrapport Broedvogels in Nederland 2013).

Conclusies

Allereerst een terugblik. Bij de inventarisatie in 2002 verkeerde het Beekhuizerzand nog in de situatie van een grotendeels dichtgegroeide zandverstuiving. In 2003 is gestart met een grootschalige omvorming van het centrale deel van het gebied naar actief stuifzand. Daarnaast is om de wind vrij spel te geven aan de noordwest- en oostzijde van het dan verkregen open zand een brede strook bos geveld. Om op ornithologisch gebied verschillen te signaleren tussen de oude situatie vóór 2003 en het nieuw verkregen landschap na 2005 is aan onze vereniging de opdracht verstrekt een onderzoek te doen in het broedseizoen 2006.

Na vaststelling van de broedterritoria van de gekarteerde soorten konden we concluderen dat de omvorming van het gebied geen spectaculaire wijzigingen in aantallen en soorten heeft teweeggebracht. Goed beschouwd zijn de kapvlaktes (zoom) welke grenzen aan het open zand interessanter gebleken voor vogels. Een aantal vogelsoorten heeft profijt van deze open terreinen met spaarzame opgaande begroeiing en een korte vegetatie van mossen en buntgras. Samen met het onveranderd gebleven bosreservaat langs de A28 werden op deze zoom alle territoria genoteerd. Op het open zand is niet één broedgeval van de doelsoorten vastgesteld. Nu zijn er ook maar twee soorten die strikt genomen hun biotoop hebben op open zand, te weten de Duinpieper en de Tapuit. En dan betreft het goedbeschouwd nog meer de voorkeur van beide soorten voor de kleine zandige plekken in heideterreinen dan voor een relatief groot en onbegroeid stuifzandgebied.

Eerder in dit verslag is uitgelegd wat het Recreatiezoneringplan Veluwe behelst. Dit plan is mede ingegeven door instandhoudingsdoelstellingen Natura 2000 terreinen, gedefinieerd voor bepaalde typen vegetaties, habitatrictlijnsoorten, wintergasten of broedvogels. Op de Veluwe gaat het, onder meer, om de volgende tien broedvogels: Zwarte specht, Wespandief, Boomleeuwerik, Draaihals, Tapuit, Roodborsttapuit, Grauwe klauwier, Nachtzwaluw, IJsvogel en Duinpieper. Per soort zijn op basis van hun voorkomen aan het einde van de vorige eeuw en begin deze eeuw streefcijfers vastgesteld, zoals 400 paar Zwarte spechten, 100 paar Wespandieven, 100 paar Tapuiten en 610 paar Nachtzwaluwen. Voor de verdwenen Duinpieper en de bijna verdwenen Draaihals wordt 'hervestiging' nagestreefd.

Om genoemde streefcijfers te kunnen realiseren hebben Sovon en de Stichting Bargerveen in opdracht van de provincie Gelderland een soortenherstelprogramma opgezet. Het plan omschrijft een serie maatregelen die nodig zijn om de genoemde aantallen te kunnen realiseren. Aan de hand van historische gegevens en habitats zijn er zogenaamde geschiktheidskaarten opgesteld.

Het soortenherstelprogramma heeft gebruik gemaakt van in de literatuur beschikbare verstoringsafstanden van de vogelrichtlijnsoorten. In een model is vervolgens onderzocht wat voor de geschikte gebieden de minimale afstanden tussen paden moet zijn wil een soort nog tot broeden komen. Voor Tapuit en bijvoorbeeld Boomleeuwerik komt men tot de conclusie dat delen van het Beekhuizerzand, Hulshorsterzand en de Ermelosche Heide (tijdelijk) zouden moeten worden afgesloten.

Commentaar van onze kant, de tellers: toegespitst op het inventarisatieplot; in alle jaren dat het BHZ door leden van de Vogelbeschermingswacht is geïnventariseerd is er zoals gezegd nooit een broedterritorium van een BMP-B soort op het open zand vastgesteld. Alle territoria worden vastgesteld in het overgangsgebied tussen open zand en het omringende bosgebied, de zgn. zoom. De effectuering van het zoneringsplan zou zich op de bescherming van de in dit gebied broedende soorten moeten richten. Afsluiting van de zandpaden in genoemde zoom tijdens het broedseizoen zou een goede beschermingsmaatregel zijn.

Inventarisatie 2021

In het inventarisatiejaar 2021 is de situatie in het terrein niet veel verschillend met die van de vorige inventarisatie van zes jaar geleden. Het dichtgroeien van de eerder genoemde zoom aan de zuidzijde met vooral ruwe berk neemt echter hand over hand toe. Zoals vermeld is na het broedseizoen van dit jaar de mechanische bestrijding van deze opslag (wederom) in gang gezet.

Uit ornithologisch oogpunt bezien lijkt de opslag van geboomte niet nadelig te zijn, mede gezien de schaalgrootte, maar is strijdig met de doelstelling van het gebied, namelijk het behoud van open stuifzand met voldoende winddynamiek. Daarnaast heeft de beheerder ook te maken met een visuele component. Juist de weidsheid wordt door de recreatieve bezoeker gewaardeerd.

Roodborsttapuiten zullen het dichtgroeien minder weten te waarderen. Evenals bij voorgaande inventarisaties blijken de min of meer open zoomstroken tussen zand en bestaand oud bos de meeste territoria te herbergen.

Opvallend in het 'oude' dennenbosreservaat parallel aan de A28 is de onderlaag van loofhout, met name lijsterbes. Mezensoorten profiteren hier van de rupsen en insecten. In de herfst biedt de lijsterbes uiteraard een rijke dis aan Merels en lijsters.

De Tapuit is als broedvogel al jaren van het Beekhuizerzand verdwenen. Ook bij de inventarisatie van 2021 kon geen territorium worden vastgesteld ofschoon er tijdens de

voorjaars trek (april/mei) soms meer dan 10 individuen bij een telronde werden gezien. Juist de Tapuit is een doelsoort voor het gebied, maar de soort is gevoelig voor recreatiedruk. (Literatuurstudie Verstoring gevoeligheid van Vogels - Vogelbescherming Nederland). Het voorkomen van Tapuiten is sterk gebonden aan de aanwezigheid van konijnen, die de vegetatie kort grazen en met hun gegraaf zorgen voor plekken met open zand. Bovendien nestelen Tapuiten vaak in konijnenholen. Ook landelijk gezien gaat het decrecendo met de Tapuit. Het aantal broedparen is sinds 1990 met bijna 90% afgenomen. In Duitsland figureert de Tapuit in de top-drie van meest bedreigde broedvogelsoorten.

De aanwezigheid tijdens de voorjaars trek zien we ook op de andere stuifzanden en heischrale terreinen in ons werkgebied. Ogenscheinlijk is het biotoop geschikt: droog, korte vegetatie en konijnenholen als broedplek, maar geen enkel paar komt er tot broeden. Op het Beekhuizerzand zijn met toestemming van de beheerder enkele broedkasten in steilranden van de zgn ‘kopjes’ ingegraven, maar ook dat verleidde niet een paar tot broeden. In 2008 zijn hier voor het laatst 2 broedterritoria vastgesteld. Het ‘probleem’ bij Tapuiten is hun plaatstrouw. Tapuiten komen altijd terug op de plaats waar ze uit het ei zijn gekomen. Dit bevordert helaas het herkoloniseren van geschikte gebieden niet. De Nederlandse populatie moeten we grotendeels zoeken op de Waddeneilanden, de kop van het Noord-Hollands duinreservaat en op het Drentse Aekingerzand.

Mogelijk is de voedselsituatie in andere potentiële gebieden niet geschikt (een groot en gevarieerd aanbod aan insecten) of ontbreekt nestgelegenheid (konijnenholen). Verstoring en predatie zijn verder niet te negeren factoren. De soort is relatief storingsgevoelig. Het lijkt er op dat Tapuiten minder

last hebben als recreatie ‘voorspelbaar’ is, bijvoorbeeld als wandelaars of fietsers zich over vaste paden bewegen, zonder stil te staan of rond te hangen (van Turnhout & van Beusekom 2014). Niet één factor, maar een combinatie van verschillende factoren doet de Tapuit de das om. Het is zaak om de soort ook in niet-inventarisatiejaren goed te blijven volgen. Momenteel is het Beekhuizerzand slechts nog interessant als steppingstone tijdens de voorjaars trek. Een andere soort die sterk gebonden is aan stuifzandgebieden is de Duinpieper. Het laatste broedgeval in Nederland was in 2005 op het Kootwijkerzand. Elk najaar worden incidenteel enkele Duinpiepers op trek gespot op het Hulshorsterzand (laatste waarneming dateert uit 2018). De kans dat de soort als broedvogel het Beekhuizerzand vanuit het buitenland weet te bereiken is nihil, aangezien de broedgrens in Duitsland zich ook steeds verder oostwaarts verplaatst. Evengoed wordt in het soortenherstelplan van Sovon hervestiging van deze soort nagestreefd.

Deelnemers aan de inventarisatie

Louw den Besten, Dik Bos, Frans Deuring, Henri Heussen, Benno van den Hoek, Peter Keune, Hidde Nieuwenhuijsen, Roel Pannekoek en Alle de Wit.

Roel Pannekoek

Het complete inventarisatierapport (met alle soortkaarten) is te vinden op onze website:

<https://www.vbwnoordveluwe.nl/activiteiten/inventarisaties/broedvogelinventarisatie-beekhuizerzand>

Foto's: Roel Pannekoek ©, tenzij anders vermeld.
Luchtfoto's: gemeente Harderwijk en Google.

De Ekster

(deel 3)

Twee jaar geleden schreef ik nog met verdriet over de komst van een paartje Eksters in de beukenlaan naast ons huis. Ik verhaalde over hoe één van de zwart-witte monsters een mereljong doodde. Een jaar geleden schoof het eksterpaar een beuk op en bouwde daar een nieuw nest bovenin een andere beuk. Ik schreef er dat jaar weer over, over dat de Eksters veranderd waren tot medestanders, want als ik hun alarmroep hoorde weerklinken dan wist ik dat er echt gevaar op de loer lag, namelijk één van de meer algemeen voorkomende volgevreten buurtkatten. Begin dit jaar schoof het eksterpaar weer een beuk om en konden we thuis genieten van het ingenieuze bouwproces en het aanvliegen van de Eksters met o.a. grote takken.

Mid-mei vlogen de jongen uit en sindsdien is het elke dag raak met reeksen van felle alarmroepen. Op een maandagochtend hoorde ik de alarmroep dichtbij en stoof ik op mijn sloffen (merk Rhode: blijvertje) vanachter mijn koffie weg en zag ik dat de zwart-witte jonge vogelkiller van de burens, notabene met belletje om, een jonge Ekster te pakken had.

Als een volleerde Rambo schoot ik dwars door de beukenhaag heen naar de burens en redde het jong uit de klauwen van de kat. Mijn trendy korte broek was in een klap niet zo trendy meer en ik had meerdere schrammen op armen en benen. Maar daar klaagt een held niet over.

Ik pakte de Ekster op die al pikkend haar ontroerende dankbaarheid aan haar eigen Freek Vonk toonde. De vogel bij één van de drinkbakken, goed voor vogels en indirect ook voor vogeljagers, thuis neergezet en wat gevoerd. Het jong was een tijdje in shock van één of wellicht van beide ontmoetingen, maar leefde op toen de ouders zich bij haar voegden.

Het kan verkeren zei Brederoo ooit al: in drie jaar van eksterhater naar eksterredder. Als dat volgend jaar maar goed gaat.....

Geert Jan Prins

© 'Zwart-witte jonge vogelkiller'; dader, of toch slachtoffer...? (foto: Geert Jan Prins).

Waarnemingen

© Benno van den Hoek

Als je sommige waarnemingen van de voorbije periode langs ziet komen, dan waan je je bijna op een Mediterrane vakantiebestemming. Met een wijntje in de avondzon, terwijl een roepende Bijeneter voorbij vliegt en een Iberische tiftjaf zijn laatste deuntjes van de dag zingt. Op de dakranden ruziën clubjes (Italiaanse of Spaanse) mussen en een Hop verdwijnt laag in een olijfboom, op zoek naar een slaapplek. Als de zon eenmaal onder is klinkt vanuit een rietrand langs het water het zachte geblaf van een Woudaapje. Zodra de Nachtegaal de omgeving vult met zijn oorverdovende concert, is het wachten op de eentonige meditatie van de Dwergooruil. En toch kon je al deze soorten ook in onze eigen regio zien of horen in de afgelopen periode.

Het is daarom niet verwonderlijk dat onze regio veel bezocht is in de voorbije maanden. Ik moest even twee keer knipperen, toen ik een download maakte van alle ingevoerde regiowaarnemingen van februari t/m mei. Het bestand bestond uit maar liefst 140.000 waarnemingen, van vele honderden waarnemers!! Gelukkig was een selectie van alleen VBW-leden gemakkelijk te filteren (leve Excel!), wat het verder uitsélectioneren van bijzondere waarnemingen een stuk overzichtelijker maakte.

De soort die de voorbije maanden verreweg de meeste aandacht kreeg was niet alleen een nieuwe regio-soort, maar ook een nieuwe voor de Nederlandse lijst. Via regionale appgroepen sijpelde op 15 april j.l. het nieuws door dat zich al enkele weken een Italiaanse mus zou bevinden, midden in een woonwijk in Garderen. Sterker nog: het mannetje zou daar aangepapt hebben met een vrouwtje Huismus en samen een liefdesnestje aan het bouwen zijn.

Wim Wiegant van Dutch Birding beschreef deze bijzondere ontdekking later als volgt op de DBA-website:

“Een beginnend vogelaar in het boeiende plaatsje Garderen op de Veluwe nam het besluit om zich te verdiepen in het onderscheid tussen Huis- en Ringmus. Wat een geniaal besluit...! Na enige studie vond de man in zijn eigen achtertuin een vogel die wel een bruin petje had, hetgeen een goed kenmerk voor de herkenning als Ringmus is, maar geen ringetje op de wangen, hetgeen dan weer niet zo heel goed is. Geen nood, de moderne computertechnologie heeft ons via het keiharde werk van waarneming.nl het geniale herkenningsprogramma Obsidentify gebracht. Raadpleging van het "monster" leverde als uitkomst dat herkenning als Italiaanse Mus voor 97% zeker was...! De vogel-liefhebber die de vogel al een maand in zijn tuin had, besloot op 15 april het nieuws toch maar wereldkundig te

maken, en zo kreeg Nederland een nieuwe soort die helemaal niemand had voorzien! Voor de mentale gezondheid van het kleine Garderen werd de melding ongeveer 20 minuten later alweer van waarneming.nl gehaald, maar dat was natuurlijk te laat! Hoewel de vogel goed een *truck-assist* zou kunnen zijn, net als Witkeelgors en Zanggors heel goed *ship-assists* kunnen zijn, is aanvaarding op de Nederlandse lijst niet ondenkbaar. In tegenstelling tot die van de twee Amerikaanse gorzen, is de taxonomie van de Italiaanse Mus knetteringewikkeld. *Truck- of caravan-assists* uit Zuid-Europa, daar hebben we er in Nederland wel enkele van, met name vlinders.”(einde citaat).

Het embargo tijdens het paasweekend werkte tamelijk goed en hulde aan de goede communicatie tussen de ontdekker en zijn burens en de vogelaars die als eerste op de hoogte waren. Vele anderen volgden na het weekend om de vogel te kunnen zien, wat op de meeste dagen weinig moeite kostte. De vogel was inmiddels in een vergevorderd stadium van nestbouw, onder de dakpannen met zonnepanelen op Beukenlaan 6. Uitgezakt op de rand van de dakgoot, met nestmateriaal slepend of foeragerend op de grond. Toch is het dus nog geen uitgemaakte zaak, gezien de complexiteit van mussen en het hybridiseren van soorten. De Italiaanse mus is kort gezegd het resultaat van een stabiele hybridevorm (met soortstatus) van Huismus met Spaanse mus. Alleen DNA-onderzoek kan met zekerheid antwoord geven op de vraag of dit een zuivere Italiaanse vorm (bijna endemisch in alleen Italië) is, of toch een recentere kruising van Huismus met Spaanse mus. Dat onderzoek kwam er op 11 mei j.l., na uitvoerige afstemming met de buurt, het Vogeltrekstation (onderdeel van het NIOO-KNAW) in Wageningen en enkele vogelaars van Dutch Birding.

De vogel is tijdens dit onderzoek geringd en er zijn bloed- en veermonsters verzameld. Ook is de biometrie bepaald, waaronder de lengte van de snavel en tarsus. Dit met als doel het d.m.v. genetische analyse inzicht te krijgen in de ware identiteit van deze vogel. Zie voor een weergave van dit onderzoek het artikel 'The Italian Job' op de website van Dutch Birding, met foto's van VBW'er Jaap Denee: https://www.dutchbirding.nl/dbactueel/1806/the_italian_job

De tekst van het korte verslag, maar zeker ook de commentaren daaronder zijn erg informatief om te lezen en de komende maanden te blijven volgen, als de uitkomsten van dit onderzoek worden verwacht. Indien geaccepteerd, dan betreft het hier niet alleen de eerste voor Nederland, maar ook de eerste voor noordwest Europa. Met recht een spannende vogel dus binnen onze regio!

Vanuit de inleiding zijn enkele leuke passanten in onze regio, zoals Bijeneter en Hop, al even benoemd. Maar ook was het leuk dat er weer eens een zingende Roodmus (zij het kortstondig) was te horen in de regio. De vogel liet zich ook even mooi zien, al betrof het hier een tweedeaars mannetje, die nog niet op kleur zijn. Maar het geluid is onmiskenbaar, het vrolijke 'please to meet you!'. De vogel bevond zich in hetzelfde bos als een Iberische tiftjaf. Ook was het bijzonder dat we langs het Nuldernauw bij de Delta Schuitenbeek al weer voor het derde jaar op rij een territoriale Woudaap konden aantreffen. Vooral in de maand mei was de vogel vaak te horen en met een beetje geluk en geduld ook regelmatig te zien. Het rietaapje kwam dan soms even omhoog geklauterd, zoals op de digiscope hier naast te zien is. Net als bij andere kwetsbare soorten

werden ook de waarnemingen van deze territoriale vogel na verloop van tijd onder embargo gezet, om een te grote toeloop en verstoring te voorkomen.

In Flevoland werd in de maand mei opnieuw een Noordse nachtegaal gevonden, net als in 2021. Toen in de Kievitslanden en nu aan de rand van het bos Hollandse Hout bij Lelystad. Het was opnieuw een genot om de harde, melodieuze klanken van de vogel te beluisteren. Veel vogelaars konden deze soort mooi combineren met een andere nachtsoort, die 10 minuten verder midden in de woonwijk Landerijen zat: de Dwergooruil!!

Dit is erg bijzonder, want het is nog maar de 15e die ooit in Nederland is vastgesteld. De vogel werd hier dagelijks gehoord, na zonsondergang, van 19 t/m 28 mei. Het uiltje werd ook bezocht door enkele regiovogelaars, die niet hadden kunnen bevroeden dat nr. 16 al heel snel in de eigen regio zou opduiken, namelijk langs de Schapendrift in Elspeet! Daar werd het geluid op 25 mei voor het eerst gehoord, maar pas dagen later gemeld. Niet dezelfde vogel uit Lelystad dus! Het is voor het eerst dat deze soort in onze regio is vastgesteld en ook pas de 3e voor Gelderland. Het was in elk geval een unieke situatie om een Dwergooruil in de regio te horen, met op de achtergrond snorrende Nachtzwaluwen en hier en daar alarmerende Steenuilen of een schreeuw van een Kerkuil. De vogel was mogelijk door die andere uilen soms wat onrustig en mobiel, met regelmatig verplaatsingen. Op 14 juni werd het eentonige geluid voor het laatst gehoord.

Tenslotte nog even een terug verwijzing naar de vorige Anser, waarin een aantal bijzondere binnenland-waarnemingen van o.a. Jan-van-genten in onze regio

© De (waarschijnlijke) Italiaanse mus, met zijn kastanjebruine kopkap, helder witte wangen en brede, zwarte borstvlak (foto: Jaap Denee).

werden beschreven. Dit kreeg in de voorbije periode een leuk vervolg. Begin februari werd er in de Bataviahaven bij Lelystad, aan de rand van het Markermeer, een dobberende Zeekoet aangetroffen. Erg leuk, al was dat gebied voorheen natuurlijk ook gewoon nog zee. Maar voor deze waarnemingenregio evengoed zeer bijzonder. De meldingen van binnenlandse genten kregen op 21 mei een verrassend vervolg, toen Jaap Denée een boottochtje maakte over het Veluwemeer ten noorden van Harderwijk. Ter hoogte van de hoogspanningslijn van Lorentz zag hij tot zijn zeer grote verbazing een adulte Jan-van-gent vliegen! De vogel zag er op het eerste oog fit uit en leek een tijdje ter plaatse te hangen. Jaap deelde de waarneming in de regionale appgroep en moest zelf door. Een vijf kwartier later zag een andere vogelaar de gent nog over het aquaduct zuidwaarts vliegen. Daarna is hij niet meer waargenomen, voor zover wij weten. Zelf besloot ik later die dag nog een flinke ronde Wolderwijd en Nuldernauw te maken, maar ook daar kwam ik de zeevogel helaas niet meer tegen. Mogelijk is hij de randmeren afgezaakt tot aan het IJsselmeer en zo weer naar open zee gevlogen? Of heeft hij/zij een kortere weg over land genomen? We zullen waarschijnlijk nooit weten, wat zijn/haar oorsprong, bestemming en lot waren...

Alle niet gepubliceerde waarnemingen zijn weer opgenomen in het waarnemingenarchief. Actuele waarnemingen kunnen digitaal worden doorgegeven via de invoer op onze website www.vbwnoordveluwe.nl/waarnemingen. Gebruikers van Waarneming.nl kunnen hun waarnemingen invoeren via vbwnoordveluwe.waarneming.nl. De ingevoerde waarnemingen worden meegenomen in de selectie voor Anser.

Waarnemers:

- ABR = Alex Buhr

ABT = Arnold Berghorst

AH = Adrie Hottinga

BH = Benno van den Hoek

BMS = Benjamin Muis

CS = Chris Spijkerboer

Div. = Diverse VBW-leden

DM = Dimitri Mulder

EBN = Edwin Beijeman

Exc. = Excursie (div. leden)

GJP = Geert Jan Prins

JBN = Jasper Beijeman

JDE = Jaap Denée

JE = Jaap Eerdmans
- JJN = Jan Janssen

JK = Jan Kuijper

LDB = Louw den Besten

LL = Leonie Lubbersen

MH = Mark Hoksberg

MJ = Martin Jansen

NH = Nico Hoogteijling

PK = Paul Klaassen

PKE = Peter Keune

RC = Rob Compaijen

RP = Roel Pannekoek

SH = Steven Hijmissen

WHM = Wolbert Hermus

[Afkortingen: ex.=exemplaar / terr.=territorium / M=man / V=vrouw / ad.=adult / juv.=juveniel / vl.=vliegend / opvl.=opvliegend / jag.=jagend / roep.=roepend / zing=zingend]

Alle waarnemingen blijven voor verantwoording van de waarnemers.

© Woudaap bij de Delta Schuitenbeek (digiscope: Benno van den Hoek).

Roodkeelduiker			
27.04.22	1 ex., vl.	Markermeer, Lelystad	JE
Roodhalsfuut			
13.02.22	1 ex.	Houtribsluizen, Lelystad	DM
03-05.22	1 ex.	Drontermeer	Div.
17+23.04.22	1 ex.	De Welle, Zalk	CS
26.04.22	1 ex.	De Welle, Zalk	GJP
Geeorde fuut (> 10 ex.)			
03.03.22	12 ex.	Tulpeiland, Zeewolde	CS
18.04.22	20 ex.	Tulpeiland, Zeewolde	EBN
Jan-van-gent			
21.05.22	1 ex.	Veluwemeer, Harderwijk	JDE
Woudaap			
23.05.22	1 ex.	Delta Schuitenbeek	ABR
29.05.22	1 ex.	Delta Schuitenbeek	BH
Kwak			
26.03.22	1 ex., vl.	Wilgenkampstraat, Elburg	MJ
Koereiger			
12.02.22	1 ex.	Trekweg, Oostv.plas. (OVP)	Exc.
03.03-02.04.22	1-3 ex.	Polder Arkemheen	Div.
15.04.22	1 ex.	Trekweg, OVP	PK
28.04.22	4 ex.	A6, Lelystad-Almere	DM
03.05-30.05.22	1-3 ex.	Oostvaardersveld, OVP	Div.
Sneeuwgangs			
09.02.22	1 ex.	IJssel t.h.v. Terwolde	EBN
12.02.22	1 ex.	IJssel t.h.v. Terwolde	CS
16.02.22	1 ex.	IJssel t.h.v. Terwolde	PKE

© Rode wouw, boven de A28 (foto: Edwin Beijeman).

Roodhalsgans

27.02.22	1 ex.	Polder Oosterw. (POW)	CS,WHM
24.03.22	2 ex.	Putterpolder	LL
26.03.22	1 ex.	Polder Arkemheen	BH

Rotgans

11.02.22	1 ex.	Marlerwaarden, Wijhe	AH
----------	-------	----------------------	----

Witoogeend

24.03.22	1 ex., V	Reevediep, Kampen	WHM+RC
25.03.22	1 ex.	Harderbos, Oost-Flev.	LL
18.04.22	1 ex.	Kromslootpark, Almere	PKE

Grote zee-eend

20.03.22	1 ex.	Veluwemeer, Elburg	MJ
10-16.04.22	7 ex.	Nijkerkernauw	Div.
18.04.22	4 ex.	Nijkerkernauw	EBN

Middelste zaagbek (> 2 ex.)

13.02.22	23 ex.	Houtribsluizen, Lelystad	DM
14.04.22	4 ex., V vl.	Veluwemeer, Elburg	EBN

Zwarte wouw

11.04.22	1 ex.	Vosbergen, Oldebroek	EBN
11.04.22	2 ex.	Zomerdijk, POW	RC
15.04.22	1 ex.	Oostvaardersveld, OVP	DM
18.04.22	1 ex.	Wilgenkampstraat, Elburg	MJ
24.04.22	1 ex.	Landg. Zwalburg, 't Harde	CS

Rode wouw

22.02.22	1 ex.	Elspeetsche Heide	WHM
17.04.22	1 ex.	Wilpsedijk, Wilp	MH
19.04.22	1 ex.	Veluwemeer	MJ
16.05.22	1 ex.	Flevoweg, Ermelo	NH
17.05.22	1 ex., jag.	De Mheen, Elburg	EBN+JBN
24.05.22	1 ex.	A28 t.h.v. Hattem	EBN+JBN

Grauwe kiekendief

14.05.22	1 ex., M vl.	De Abbart, Dronten	JBN
----------	--------------	--------------------	-----

Slangenarend

22.05.22	1 ex.	Kotterbos, Lelystad	JE
29.05.22	1 ex.	Kotterbos, Lelystad	DM

Roodpootvalk

29.05.22	1 ex., V jag.	De Bieze, Uddel	WHM
----------	---------------	-----------------	-----

Kwartel

05.05.22	2 ex., roep.	Lancasterpad, POW	CS
14.05.22	1 ex., roep.	Driemerkenweg, POW	WHM+RC
24.05.22	1 ex., roep.	Veluwemeerkust, Hierden	LDB
26.05.22	1 ex., roep.	Revebos, Dronten	WHM

Kleinst waterhoen

22.05.22	1 ex., M	Kievitslanden, Oost-Flev.	JE,PKE
23.05.22	1 ex., M	Kievitslanden, Oost-Flev.	WHM,CS
29.05.22	1 ex., M	Kievitslanden, Oost-Flev.	BH

Porseleinhoen

03.05.22	1 ex., roep.	Reevediep, Kampen	MJ
----------	--------------	-------------------	----

Kraanvogel

03.03.22	14 ex., vl.	Landgoed Staverden	PK
08.03.22	11 ex., vl.	Landgoed Staverden	PK

Steltkluit

04-05.22	1-2 ex.	Reevediep, Kampen	Div.
18.04.22	5 ex.	vogelh. De Zeearend, OVP	JE
29.04.22	2 ex.	Kleine Praambult, OVP	DM
04.05.22	2 ex.	vogelh. De Zeearend, OVP	JE

Temmincks strandloper

02.05.22	1 ex.	Putterpolder	ABT
11.05.22	1 ex.	Reevediep, Kampen	BMS
14.05.22	1 ex.	Kleine Woldweg, POW	WHM+RC
14.05.22	1 ex.	Reevediep, Kampen	WHM+RC

Bokje

26.03.22	1 ex., vl.	Groote Woldweg, POW	JBN
17.04.22	1 ex., opvl.	Rietveld Elburg	MJ
26.05.22	1 ex.	Zeedijk, Nijkerkernauw	PKE

Reuzenster (> 1 ex.)

26.04.22	5 ex.	Reevediep, Kampen	GJP
----------	-------	-------------------	-----

© Beflijster man, Roggebotstaete (foto: Edwin Beijeman).

Witwangstern				14.04.22	12 ex.	Roggebotstaete, Dronten	EBN
19.05.22	2 ex.	Veluwemeer, Elburg	BMS				
29.05.22	1 ex.	Polsmaten, Nunspeet	MJ				
Zeekoet				Grote karekiet (≥ 2 ex.)			
02.02.22	1 ex.	Bataviahaven, Lelystad	DM	14.05.22	2 ex.	Eekteiland, Drontermeer	JBN
				22.05.22	2 ex.	Oude Zeeweg, Veluwemeer	MJ
				26.05.22	11 ex.	Drontermeer	WHM
Zomertortel				Siberische tjiftjaf			
05.22	1 ex.	Horsterwold, Zeewolde	Div.	05.02.22	1 ex.	coming Oppertje, Lelystad	JDE,DM
10.05.22	1 ex.	Asselse Heide	WHM	09.02.22	1 ex.	coming Oppertje, Lelystad	PKE
Velduil				Iberische tjiftjaf			
15.03.22	1 ex.	Hulshorsterzand	MJ	09.05.22	1 ex.	Hulkesteinse Bos, Zeew.	BH,PKE
17.03.22	1 ex.	Wijkerwoldweg, POW	JK	12.05.22	1 ex.	Hulkesteinse Bos, Zeew.	EBN
02.05.22	2 ex.	Stakenberg, Nunspeet	BH+RP	29.05.22	1 ex.	Hulkesteinse Bos, Zeew.	DM,WHM
Dwergooruil				Humes bladkoning			
21.05.22	1 ex.	Landerijen, Lelystad	EBN+JBN,JE	05.02.22	1 ex., roep.	coming Oppertje, Lelystad	JDE
22.05.22	1 ex.	Landerijen, Lelystad	WHM	12.02.22	1 ex., roep.	coming Oppertje, Lelystad	Exc.
30.05.22	1 ex.	Schapendrift, Elspeet	BH+WHM	Kortsnavelboomkruiper			
Bijeneter				28.02.22	2 ex.	Hoog Soerensche bossen	BH
16.05.22	1 ex., vl.	Kleine Praambult, OVP	JE	Raaf (> 5 ex.)			
18.05.22	1 ex., vl.	Duinvoet, Lelystad	DM	14.04.22	18 ex.	Polder Oosterwolde	BH
Hop				16.04.22	15 ex.	Polder Oosterwolde	BH
23.04.22	1 ex.	telpost Kamperhoek, Flev.	GJP	Italiaanse mus			
Draaihals				16.04-18.05.22	1 ex., M	Beukenlaan, Garderen	Div.
21.04.22	1 ex.	Ermelosche Heide	SH				
24.04.22	1 ex.	Flevocentrale, Lelystad	DM				
27.04.22	1 ex.	Hulshorsterzand	WHM				
28.04.22	1 ex.	Hulshorsterzand	CS				
01.05.22	2 ex.	Hulshorsterzand	MJ				
01.05.22	1 ex.	Julianapad, Oostv.dijk	BH				
10.05.22	1 ex.	Valenberg, Uddel	WHM				
Rouwkwikstaart				Europese kanarie			
27.03.22	1 ex., M	Elburgerbrug, Dro.meer	MJ	05.05.22	1 ex., vl.	Kleine Praambult, OVP	JE
15.04.22	1 ex.	Zeedijk, Nijkerkernauw	EBN	Roodmus			
29.04.22	1 ex.	Knardijk, Lelystad Haven	DM	29.05.22	1 ex.	Hulkesteinse Bos, Zeew.	BH+WHM
Engelse kwikstaart				Dwerggors			
15.04.22	1 ex.	Nijkerkernauw	CS+EBN+JBN	19.02.22	1 ex.	Landgoed Welna, Tongeren	WHM
29.04.22	1 ex.	Knardijk, Lelystad Haven	DM	<i>Benno van den Hoek</i>			
22.05.22	2 ex.	Knarbos Oost, Lelystad	JJN				
Noordse nachtegaal							
23+25.05.22	1 ex.	Buizerdweg, Lelystad	JE				
29.05.22	1 ex.	Buizerdweg, Lelystad	DM				
30.05.22	1 ex., zing.	Buizerdweg, Lelystad	JE				
Beflijster (> 5 ex.)							
10.04.22	9 ex.	Roggebotstaete, Dronten	DM				
12.04.22	8 ex.	Hulshorsterzand	MJ				
13.04.22	15 ex.	Roggebotstaete, Dronten	BMS				
13.04.22	18 ex.	Roggebotstaete, Dronten	GJP				

© De 'zuidelijke Garderense mus', op zijn favo dakpan (foto: Alex Buhr).

Minder baarden,
meer sociale media:
de **vogelaar** gaat
met de tijd mee

Vogelaars: dat zijn toch alleen maar oudere mannen met baarden in groene jassen? Verwoed vogelaar Debby Doodeman deed onderzoek naar haar collega-vogelaars en werd verrast door de resultaten. Die deelt ze in een nieuw boek.

Sarah-Mie Luyckx - Trouw, 25 mei 2022

Vogelaars vormen een bont gezelschap. Zo heb je: 'twitchers', die alles uit hun handen laten vallen zodra er een uniek exemplaar is gesignaleerd. Er zijn 'larofielen', liefhebbers van de ruim honderd meeuwensoorten. Ook heb je 'determinatiefreaks', die eindeloos neuzelen over de kleinste details van bijvoorbeeld de hop, 'waar anderen gillend afhaken'. Debby Doodeman komt in haar recent verschenen boek over de liefhebberij op liefst 27 archetypes van vogelaars. Je kunt de hobby dus op allerlei manieren uitoefenen, stelt de auteur, waarmee ze nog meer adepten in het kamp hoopt te lokken. Voor Doodeman (39) is vogels waarnemen het stadium van de vrijetijdsbesteding allang voorbij, vertelt ze met enige spijt. Sinds 2009 runt ze haar vogelexcursiebedrijf Fogol en doet ze veldwerk voor advies- en ingenieursbureaus. Ondertussen maakte ze een aantrekkelijk ogende, bont geïllustreerde uitgave over de hobby. Vogelen gaat gepaard met een hardnekkig clichébeeld: het stereotYPE van de bebaarde senior met groene kaplaarzen, dito kleur parka en de Vogelaars: dat zijn toch alleen maar oudere mannen met baarden in groene jassen? onvermijdelijke verrekijker om de nek.

Ruim zestig procent had géén baard

Of dat nog altijd klopt, wilde Doodeman weten. Daarom begon ze zeven jaar geleden in eigen kring een onderzoek (niet wetenschappelijk verantwoord, wel met behulp van een CBS-medewerker, die op eigen titel bijdroeg) onder bijna 1200 vogelaars. Dat mondde uit in het bewuste boek, dat ze met hangen en wurgen schreef, omdat in de avonduren tikken nou eenmaal niet haar ding is. Op de kop af 1004 vogelaars beantwoordden de vragen. Van hen bleek 28 procent vrouw. Ook enigszins verrassend was de uitslag van de hamvraag: ruim 60 procent van de mannelijke vogelaars bleek géén baard te hebben. Daarbij ging het gros niet gekleed in een groentint: slechts 9 procent, tegenover 29 procent liefhebbers van zwarte kledij, 23 procent blauwliefhebbers en 9 procent die in bruin/beige gekleed ging. De wereld is inmiddels behoorlijk divers, constateert Doodeman. Belangrijk is volgens haar de komst van sociale media. Vogelaars kunnen hierdoor vogelfoto's en -feiten met elkaar delen zonder te

hoeven toetreden tot vogelwerkgroepen, die van oudsher veelal worden bevolkt door donkergroen geklede baardmannen. Daarbij verschijnen er de laatste paar jaar duizelingwekkend veel vogelboeken ('Mijn kast puilt uit') en apps die de hobby opstuwten in de vaart der volkeren.

De 'coronavogelaars'

De auteur stipt in haar boek ook de 'coronavogelaars' aan, naar wie ze tot haar spijt wegens tijdgebrek geen nader onderzoek meer kon doen. Dat de pandemie het aantal ornithologische liefhebbers heeft doen toenemen, lijkt aannemelijk. 'Begin 2021 deden meer mensen dan ooit mee aan de Nationale Tuinvogeltelling', schrijft ze. 165.000 om precies te zijn, tegen 91.000 een jaar eerder. Bovendien treft Doodeman de coronavogelaars op haar excursies. Over belangstelling daarvoor geen klagen. Vooral de Fogol-tochten naar de Marker Wadden zijn populair, mede dankzij het feit dat het gloednieuwe natuurgebied sowieso een trekker is. Deze zonnige meidag – met afvaart vanuit Enkhuizen – is het dek van zeilschip Schuttevaer dan ook afgeladen vol. De gemiddelde leeftijd ligt tamelijk hoog. "Er zouden ook steeds meer jongeren zijn gaan vogelen", zegt Doodeman, die al van kindsbeen af in de ban is van alles wat vliegt en fladdert, "maar daar zie ik nog geen bewijs voor."

Vaak al vogelaar voor je zestiende

Waarom worden mensen vogelaars, vraagt ze zich in haar boek af. Er zijn diverse redenen te bedenken: de genen, de plek waar je opgroeit, het favoriete tijdverdrijf van vrienden en bekenden. Ook de sekse kan een rol spelen. Testosteron heeft invloed op de interesses. Hoe meer van dit mannelijke hormoon, des te groter de fascinatie voor 'objecten'. Daarbij zijn jongens gemiddeld genomen meer beloningsgericht: de verklaring dat mannen over het algemeen langer, vaker en intenser met de hobby bezig zijn dan vrouwen. Het boek bevat een aandoenlijke jeugdfoto van de auteur als achtjarige met een jonge, uit de bek van de kat geredde merel op haar hand. Liefst de helft van de ondervraagde vogelaars bleek zich al vóór de zestiende verjaardag tot de hobby te hebben bekeerd. Doodeman houdt het voor haarzelf op een filosofische verklaring. Ze citeert de Britse bioloog en natuurfilmer David Attenborough: 'Ik ken geen kind dat niet gefascineerd is door de natuur'. "Mogelijk worden we allemaal als natuurliefhebber annex vogelaar geboren", stelt de schrijfster, "maar raken velen in de loop der tijd die interesse kwijt. Ik reken mezelf tot de groep bij wie dat niet het geval is."

In Nederland valt genoeg te vogelen

Eenmaal op de Marker Wadden worden de excursiedeelnemers op hun wenken bediend. Een vogel die op het verlanglijstje van veel vogelaars staat (een 'wenssoort') wordt veelvuldig gespot: het baardmannetje, een toepasselijke vogel in het kader van dit verhaal. Liefst 75 keer ('een record') laat de koddige zangvogel met de zwarte bakkebaardjes zich die middag zien dan wel horen, behendig balancerend op de rietstengels. Ook onder meer baltsende bontbekplevieren, rietgorzen, bruine kiekendieven en zelfs twee jonge flamingo's zijn van de partij. 'Een eldorado', klinkt het regelmatig uit de monden van de deelnemers. In Nederland valt genoeg te beleven om een leven lang te kunnen vogelen, stelt Doodeman, die in haar boek ook een hoofdstukje wijdt aan wat er in quarantainetijd allemaal boven haar 'normale nieuwbouwwoning' te genieten viel. Hoogtepunt bleek de buizerdtrek: in drie dagen tijd telden zij en haar vriend vanuit de tuin 634 exemplaren.

Kort voordat de pandemie losbarstte, was ze net terug uit Nieuw-Zeeland, waar ettelijke kiwi's en albatrossen werden waargenomen. Zo komen we op wat ze als een omissie in haar boek beschouwt: veel vervuilende vliegkilometers maken voor je liefhebberij, ofwel het onderwerp duurzaamheid. Van een vogelreiziger genaamd Wietze wordt vermeld dat hij 26 landen aandeed. Doodeman: "Daar had ik meer over moeten vragen, dat is een gemiste kans. Maar toen ik aan mijn onderzoek begon, speelde dat nog nauwelijks."

Debby Doodeman is oprichter van het bedrijf Fogol. Fogol organiseert excursies en evenementen zoals de Nationale Vogelweek en vogelvaartochten naar vogeleiland de Kreupel en de Marker Wadden.

Vogelaars (nooit) uitgevogeld - Debby Doodeman:

KNNV Uitgeverij

EAN: 9789050116749

De rouwbalts van de Wulp

Ben Koks, 26 mei '22 op Foodlog.nl

Ik wil het hebben over al die vogels en andere dieren van onze cultuurnatuur die, net als wij, gevoelens en verwachtingen hebben. En ik wil het hebben over de rol van voortplanting om stabiele populaties te krijgen. Ik breek in dit stukje een lans voor het geluk van de wulp. Het zit zo. We leven in een land van rituelen. Geworteld in traditie en geplooid naar onze volksaard. Eén van de voorjaarsrituelen is de jaarlijks terugkerende treurnis over de teloorgang van onze boerenlandvogels. Dit stuk is bedoeld om een ander perspectief in de schijnwerpers te zetten. Een perspectief dat doorgaans ontbreekt in de discussies over de vogels van ons agrarisch gebied.

Jongen groot willen brengen

Ik woon momenteel in de provincie Overijssel. Volgens de meest recente schattingen van Sovon Vogelonderzoek Nederland doen jaarlijks zo'n 3.900 – 4.800 paartjes wulpen landelijk een poging jongen groot te brengen. Overijssel is verreweg de belangrijkste provincie voor broedende wulpen in Nederland, gevolgd door Drenthe en Brabant. Ik woon tussen deze vogels, dat schept een band, het zijn zo rond april/mei mijn burens.

De laatste tijd heb ik ze weer horen roepen. De roep of de balts van de wulp is weergaloos.

Als je echter goed luistert dan hoor je dat de vitaliteit van het karakteristieke geluid futloos is, een plichtmatige roep om aandacht. Wulpen zagen de laatste tijd massaal legsels verloren gaan. Ik zag aardig wat wulpen hulpeloos jodelen in efficiënt gemaaid turbogras. Gras dat voor een aanzienlijk deel in de nachtelijke uurtjes door loonbedrijven is gemaaid.

De rouwbalts

Er is een verschil tussen jodelen en alarmeren. Her en der zaten er ook volwassen wulpen te alarmeren in zomergerst en natuurlijk grasland. Daar gaat het dus redelijk, zou je denken. Wat ik echter van mijn werk aan grauwe kiekendieven heb geleerd is dat paartjes van deze elegante roofvogel – als het nest mislukt - 1-2 dagen een soort treurige balts doen. Net als bij wulpen futloos, plichtmatig. Ik noem het een ‘rouwbalts’. Waarschijnlijk bedoeld om de paarband te bevestigen met het oog op het volgende seizoen. Bij wulpen heb ik vaak copulaties gezien om - misschien - deze paarband nog eens dunnetjes te bevestigen. Wulpen zijn langlevende soorten, investeren in een paarband heeft voordelen.

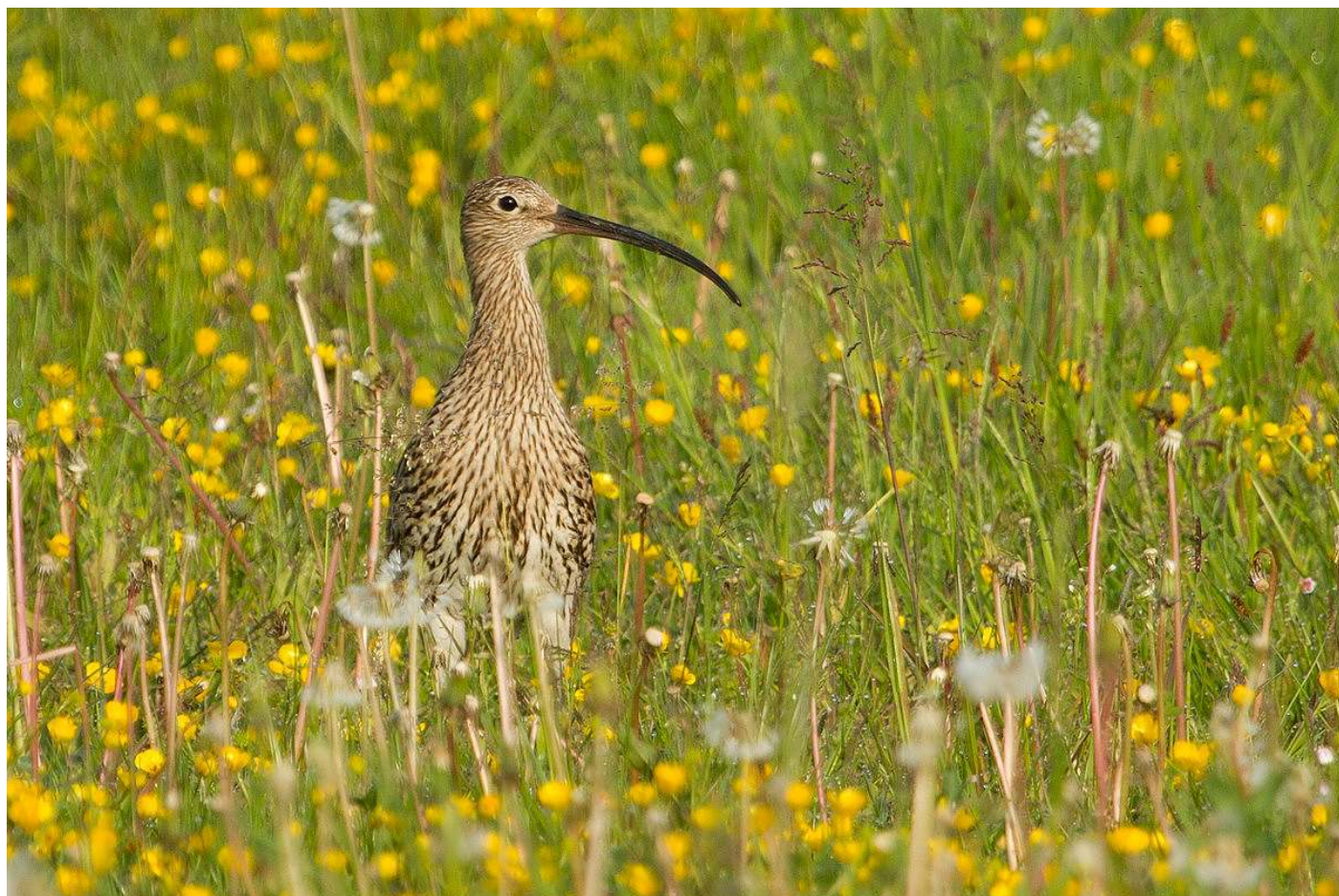
Stel je bent een wulp, en ondanks het jodelen een ingetogen dier. Jaarrond is het al lastig genoeg te overleven. Thuisgekomen op de stek waar je jaarlijks terugkomt draait het wijfje in een eenvoudig nestje haar relatief grote eieren. En dan is het wachten, wachten en wachten.

De kans dat je in modern grasland jongen groot weet te brengen is nihil. Als je erg veel mazzel hebt dan heb je een boer die vroeg mais heeft gezaaid en/of vrijwilligers die jouw nest vinden en beschermen. Of je zit gewoon net goed, in bijvoorbeeld zomergraan of het kruidenrijke gras van een Brabants beekdal.

Beter ons best doen

Ik schreef dit stukje over de wulp om u mee te geven dat vogels ook empathie kennen, vreugde en teleurstelling. Wij zijn het aan ze verplicht om beter ons best te doen om in zowel natuurlijke terreinen en landbouwgebieden tot een oplossing te komen. Een oplossing die wulpen in staat stellen hun leven te leven en door te geven. Het is pijnlijk om al die plichtmatige copulaties te zien, de triestheid van rouwbalts is niet om aan te zien en het nachtelijke gejammer hier rondom mijn huis van wulpennesten die weer zijn mislukt, gaat door merg en been.

Dit stukje gaat dus over een slimme cultuurvolger, een weergaloze jodelaar, een vogel die ons misschien kan helpen de weg te wijzen naar de landbouw van de toekomst. Een vogel die net zoveel compassie verdient als uw zieke familielid, uw burens en anderen die door trauma's zijn getormenteerd. Probeer te denken als een wulp, let er deze periode extra op en voel je schatplichtig beter voor ze te zorgen. Verschillen tussen wulpen en mensen zijn klein, ze houden ons een spiegel voor.

© Een Wulp in zijn zo gewenste, extensieve en kruidenrijke biotoop (foto: Benno van den Hoek).

2022: Jaar v.d. Merel

De Merel is de meest algemene vogelsoort van ons land en een bekende tuinvogel. Maar vanaf 2016 is er iets opmerkelijks aan de hand: de aantallen duikelen omlaag. In een paar jaar tijd is bijna 30 procent van de broedende Merels verdwenen, zo blijkt uit landelijke tellingen. Veel vogelliefhebbers zagen ‘hun eigen’ Merel ineens niet meer.

Mogelijke redenen voor de afname

Sovon Vogelonderzoek en Vogelbescherming Nederland willen graag weten waar deze forse afname door komt. We vermoeden dat het Usutu-virus veel slachtoffers heeft gemaakt. Is dat inderdaad zo en maakt het virus nog steeds slachtoffers? Of brengen Merels ook minder jongen groot? En zijn er verschillen tussen de aantallen Merels binnen en buiten het stedelijke gebied? Hoe algemeen deze soort ook is, we blijken heel veel dingen nog niet te weten.

Onderzoek is nodig

Dit jaar gebruikt men om verder onderzoek te doen. De focus ligt vooral op nestonderzoek en onderzoek naar het eetgedrag van Merels. Kijk op www.jaarvandemerel.nl voor meer informatie.

Foto achterblad - Gekraagde roodstaart (Alex & Annette Hagenbeek ©)

Wie wordt er nu niet vrolijk van de eerste hoge noten van de Gekraagde roodstaart, op een mooie voorjaarsochtend?! De mannetjes met hun oranje borst, diep zwarte keel en grijze mantel zijn een genot om even bij stil te staan, op de hei of het stuifzand. Deze hollenbroeder heeft het in Nederland moeilijk. Op het Beekhuizerzand, waarover u eerder in deze Anser een uitvoerig verslag kon lezen, zijn ze met 21 territoria in 2021 nog aardig goed vertegenwoordigd.

Vogel crypto-rijmen

Een cryptogram kent iedereen wel. De in te vullen woorden worden op een cryptische (verborgen) manier omschreven. Ons lid Just Walter bedacht een ornithologische versie hiervan en bovendien op rijm. In de omschrijving zit dus een vogelsoort verborgen.

Weet jij welke soorten er bedoeld worden?

In de volgende Anser kun je het juiste antwoord checken. Eerst de oplossingen van de crypto-rijmen uit de vorige Anser:

Al draag ik dan een gouden kroon,
destijds was ik niet ongewoon.

Toen men nog met een lengte mat
waarvan ik slechts éénvierde had.

[oplossing: Kwartelkoning]

Komt mijn broer in het huisgezin,
dan is de vreugde groot;

maar mij associeert men slechts
met rouw en met de dood.

[oplossing: Zwarte ooievaar]

Ik loop voorzichtig en heel stil,
omdat ik mij niet prikken wil.

[oplossing: Braamsluiper]

Deze laat zich makkelijk raden:
een dubbele Verkade.

[oplossing: Koekoek]

Het achterwerk van deze nudist
heeft heel wat zonneschijn gemist.

[oplossing: Witgat]

En dan nu een vijftal nieuwe hersenkrakers:

*Gespikkeld is het verenkleed
van wie te paard het woud doorreed.*

*Mijn laatste deel symboliseert
zowaar mijn eerste deel;
mijn middenstuk wordt fraai bewerkt
in menig pronkjuweel.*

*Wat is de naam van het wulpse wicht
voor wie de sultan zwijmelend zwicht?*

*Wat doet de kroegbaas 's avonds laat
voordat hij weer naar huis toe gaat?*

*Mijn officiële naam trekt cirkels keurig rond
en met één poot beroer ik nimmer goot noch grond.*

